

Koulutuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelma

Kirkkonummen kunta

Suomenkielinen kasvatus- ja koulutuslautakunta 24.5.2023

Päivitetty: Suomenkielinen kasvatus- ja koulutuslautakunta 3.6.2025

Sisällys

1. Opiskeluhoitotyön tavoitteet ja keskeiset periaatteet sekä toimenpiteet opiskeluhoillon toteuttamiseksi ja seuraamiseksi Kirkkonummella.....	1
2. Arvio opiskeluhoillon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluhoitopalveluista.....	2
3. Oppilaitosyhteisön toimenpiteet yhteisöllisen opiskeluhoillon edistämiseksi	2
3.1 Esiopetus	2
3.1.1 Yhteisöllisen opiskeluhoillon toimintatavat esiopetuksessa Kirkkonummella	2
3.1.2 Esiopetuksen toimipaikkakohtaisten opiskeluhoitoryhmien johtaminen ja kokoonpano	3
3.2 Perusopetus	3
3.2.1 Oppilaiden ja kouluyhteisön hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden seuraamisen käytännöt ja keskeiset tulokset	3
3.2.2 Koulukohtaisten opiskeluhoitohoitoryhmien johtaminen, kokoonpano ja toimintatavat.....	3
3.2.3 Poissaolojen ennaltaehkäisy, suunnitelmallinen seuranta ja poissaoloihin puuttuminen perusopetuksessa	4
3.2.4 Tupakkatuotteiden ja muiden päihteiden käytön ehkäisemisen ja käyttöön puuttuminen	4
3.2.5 Yhteistyö ja käytänteet kouluympäristön terveellisuuden ja turvallisuuden sekä kouluyhteisön hyvinvoinnin tarkastuksissa.....	6
3.3 Lukiokoulutus.....	6
3.3.1 Opiskelijoiden ja lukioyhteisön hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden seuraamisen käytännöt ja keskeiset tulokset	6
3.3.2 Oppilaitoskohtaisten opiskeluhoitoryhmien johtaminen, kokoonpano ja toimintatavat	6
3.3.3 Koulutukseen osallistumisen seuranta, poissaolojen ehkäiseminen ja niihin puuttuminen.....	7
3.3.4 Tupakkatuotteiden ja muiden päihteiden käytön ehkäisemisen ja käyttöön puuttuminen	7
3.3.5 Yhteistyö ja käytänteet oppilaitosympäristön terveellisuuden ja turvallisuuden sekä oppilaitosyhteisön hyvinvoinnin tarkastuksissa	8
4. Toimenpiteet tarvittavien tukitoimien järjestämiseksi (yksilökohtainen opiskeluhoito)	8
4.1 Esiopetus	8
4.1.1 Lapsen ohjaaminen opiskeluhoitopalveluihin.....	8
4.1.2 Yksittäisen lapsen tueksi koottavan monialaisen asiantuntijaryhmän kokoaminen, hoitajan suostumuksen hankkiminen ja työskentelyyn osallistuminen	9
4.1.3 Opiskeluhoitokertomusten laatiminen, säilytys ja vastuhenkilön nimeäminen opetuksen järjestäjän opiskeluhoitorekisterille.....	10
4.1.4 Lapsen erityisruokavalion tai lääkityksen ilmoittamisen käytänteet esiopetuksessa.....	10
4.2 Perusopetus	10
4.2.1 Oppilaan ohjaaminen opiskeluhoitopalveluihin	10
4.2.2 Yksittäisen oppilaan tueksi koottavan monialaisen asiantuntijaryhmän kokoaminen, suostumuksen hankkiminen ja työskentelyyn osallistuminen.....	11

4.2.3 Opiskeluhoitokertomusten laatiminen, säilytys ja vastuuhenkilön nimeäminen opetuksen järjestäjän opiskeluhoitokisterille.....	11
4.2.4 Tarvittavan opiskeluhoollon järjestäminen kurinpitotoimen tai oppilaan opetukseen osallistumisen epäämisen yhteydessä	12
4.2.5 Opettajan laajaan terveystarkastukseen luokilla 1, 5 ja 8 antaman oppilaan selviytymistä ja hyvinvointia kuvaavan arvion toimintakäytänteet koulussa	12
4.2.6 Oppilaan koulupäivän aikaisen erityisruokavalion tai lääkityksen ilmoittamisen käytänteet	13
4.3 Lukiokoulutus.....	14
4.3.1 Opiskelijan ohjaaminen opiskeluhoitopalveluihin	14
4.3.3 Opiskeluhoitokertomusten laatiminen, säilytys ja vastuuhenkilön nimeäminen koulutuksen järjestäjän opiskeluhoitokisterille.....	15
4.3.4 Tarvittavan opiskeluhoollon järjestäminen kurinpitotoimen tai opiskelijan opetukseen osallistumisen epäämisen yhteydessä	15
4.3.5 Opiskelijan koulupäivän aikaisen erityisruokavalion tai lääkityksen ilmoittamisen käytänteet oppilaitoksessa	15
4.3.6 Opiskeluterveydenhuollon sairaanhoitopalvelujen järjestämistapa ja ohjaus niihin hakeutumisiksi	16
5. Yhteistyön järjestäminen opiskelijoiden ja heidän perheidensä sekä oppilaitoksessa työskentelevien ja muiden opiskelijoiden hyvinvointia tukevien tahojen kanssa	16
5.1 Esiopetus.....	16
5.1.1 Lasten, huoltajien, esiopetuksen henkilöstön ja opiskeluhoitopalvelujen osallisuus opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelman laatimisessa ja yhteisöllisen opiskeluhoollon toteuttamisessa...	16
5.1.2 Esiopetuksen ja muun henkilöstön perehdytys ja osaamisen varmistaminen yhteisöllisessä työssä	16
5.1.3 Opiskeluhoollon moniammatillinen yhteistyö tukea tarvitsevan lapsen osalta	17
5.1.4 Yhteistyö esiopetuksen ja muiden lasten hyvinvointia tukevien tahojen kanssa	17
5.1.5 Yhteisöllisen ja yksilökohtaisen opiskeluhoollon periaatteista ja toiminnasta tiedottaminen lapsille, huoltajille, henkilöstölle ja yhteistyötahoille.....	18
5.2 Perusopetus	18
5.2.1 Oppilaiden, huoltajien, opetustoimen henkilöstön ja opiskeluhoitopalvelujen osallisuus opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelman laatimiseen ja yhteisöllisen opiskeluhoollon toteuttamiseen	18
5.2.2 Koulun opetus- ja muun henkilöstön perehdytys ja osaamisen varmistaminen yhteisöllisessä työssä	18
5.2.3 Opiskeluhoollon moniammatillinen yhteistyö tukea tarvitsevan oppilaan osalta sekä joustavan perusopetuksen ja sairaalaopetuksen yhteydessä	19
5.2.4 Yhteistyö muiden oppilaiden hyvinvointia tukevien tahojen kanssa	20
5.2.5 Yhteisöllisen ja yksilökohtaisen opiskeluhoollon periaatteista ja toiminnasta tiedottaminen oppilaille, huoltajille, henkilöstölle ja yhteistyötahoille.....	20
5.3 Lukiokoulutus.....	20

5.3.1 Opiskelijoiden, huoltajien, opetustoimen henkilöstön ja opiskeluhoitopalvelujen osallisuus koulutuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelman laatimiseen ja yhteisöllisen opiskeluhoiton toteuttamiseen	20
5.3.2 Lukion opetus- ja muun henkilöstön perehdytys ja osaamisen varmistaminen yhteisöllisessä työssä	21
5.3.3 Yhteistyö koulun ulkopuolisten yhteistyötahojen kanssa	21
5.3.4 Yhteisöllisen ja yksilökohtaisen opiskeluhoiton periaatteista ja toiminnasta tiedottaminen opiskelijoille, huoltajille, henkilöstölle ja yhteistyötahoille.....	21
6. Suunnitelma opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä sekä toimenpiteet opiskelijoiden terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi	21
6.1 Esiopetus	21
6.1.1 Toimenpiteet väkivallan, kiusaamisen ja häirinnän ehkäisemiseksi	22
6.1.2 Toimenpiteet väkivallan, kiusaamisen ja häirinnän esiintyvyyden selvittämiseksi.....	24
6.1.3 Toimenpiteet väkivaltaan, kiusaamiseen ja häirintään liittyviin ongelmatilanteisiin puuttumiseksi .	24
6.1.4 Kiusaamiseen, väkivaltaan ja häirintään liittyvän jälkiseurannan edellyttämät käytänteet	26
6.1.5 Kriisisuunnitelma.....	26
6.2 Perusopetus ja lukio	26
6.2.1 Suunnitelma opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä	26
6.2.2 Kriisisuunnitelma.....	27

Liitteet:

Liite 1: Arvio opiskeluhuollon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluhoitopalveluista esiopetuksessa

Liite 2: Arvio opiskeluhuollon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluhoitopalveluista perusopetuksessa

Liite 3: Arvio opiskeluhuollon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluhoitopalveluista lukiokoulutuksessa

Liite 4: Suunnitelma opiskelijoiden suojaamiseksi kiusaamiselta, väkivallalta ja häirinnältä, perusopetus ja lukio

Koulutuksen järjestäjän on laadittava opiskeluhuollon kokonaisuuden toteuttamiseksi koulutuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelma (oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013 13 §, muutettu lailla 377/2022). Kirkkonummella opiskeluhoitosuunnitelma on laadittu yhteisenä esi- ja perusopetukselle sekä lukiokoulutukselle.

Tässä opiskeluhoitosuunnitelmassa käytetään otsikkotasolla oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaista käsitteistöä: Käsitettä ”opiskelija” käytetään koskien sekä lapsia, oppilaita että opiskelijoita. Käsitettä ”oppilaitos” käytetään koskien sekä esiopetuksen toimipaikkaa, koulua että oppilaitosta. Käsitettä ”koulutuksen järjestäjä” käytetään koskien myös opetuksen järjestäjää otsikkotason lisäksi soveltuvin osin myös muualla tekstissä.

1. Opiskeluhoitotyön tavoitteet ja keskeiset periaatteet sekä toimenpiteet opiskeluhuollon toteuttamiseksi ja seuraamiseksi Kirkkonummella

Opiskeluhuollolla tarkoitetaan lapsen, oppilaan ja opiskelijan hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa esiopetus-, koulu- ja oppilaitosyhteisössä. Opiskeluhuollon visio on hyvinvoiva lapsi ja nuori. Opiskeluhuollon toimintaa ohjaavina arvoina ovat lapsen ja nuoren osallisuus, huoltajan vastuu ja osallisuus, yhdessä toimiminen, moniarvoisuus ja oikea-aikainen tuki. Opiskeluhoitoa toteutetaan ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä ja koko esiopetus-, koulu- ja oppilaitosyhteisöä tukevana yhteisöllisenä opiskeluhoitona. Tämän lisäksi lapsella, oppilaalla ja opiskelijalla on lakisääteinen oikeus yksilökohtaiseen opiskeluhoitoon.

Opiskeluhoito liittyy läheisesti esiopetuksen, koulun ja oppilaitoksen kasvatus- ja opetustehtävään. Keskeistä opiskeluhuollossa on monialainen yhteistyö. Työtä ohjaavat luottamuksellisuus, kunnioittava suhtautuminen lapseen, oppilaaseen, opiskelijaan ja huoltajaan, sekä heidän osallisuutensa tukeminen.

Kirkkonummella opiskeluhoitotyön linjauksista huolehtii koulutuksen järjestäjän monialainen opiskeluhuollon ohjausryhmä. Tässä ryhmässä on edustajina sekä varhaiskasvatuksen, opetuksen että hyvinvointialueen esihenkilöitä ja asiantuntijoita. Ohjausryhmän keskeisenä tehtävänä on seurata opiskeluhoitosuunnitelman toteutumista. Monialainen oppilaitoskohtainen opiskeluhoitoryhmä suunnittelee lukuvuoden aikana seurattavat toimenpiteet ja toimintatavat, sekä tarkistaa ja ajantasaistaa yksikkökohtaiset tiedot lukuvuosisuunnitelman päivityksen yhteydessä.

2. Arvio opiskeluhuollon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskelu- huoltopalveluista

Liitteissä 1, 2 ja 3 olevat tiedot on ilmoitettu opiskeluhoitopalvelujen ammattilaisten henkilötyövuosina.

Liite 1: Arvio opiskeluhuollon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluhoitopalveluista esiopetuksessa.

Liite 2: Arvio opiskeluhuollon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluhoitopalveluista perusopetuksessa

Liite 3: Arvio opiskeluhuollon kokonaistarpeesta ja käytettävissä olevista opiskeluhoitopalveluista lukiokoulutuksessa

3. Oppilaitosyhteisön toimenpiteet yhteisöllisen opiskeluhuollon edistämiseksi

Yhteisöllinen opiskeluhoito on tärkeä osa esi- ja perusopetuksen sekä lukiokoulutuksen toimintakulttuuria ja sen kehittäminen edellyttää johtamista. Lasten, oppilaiden ja opiskelijoiden terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen kuuluu oppilas- ja opiskelijahuoltolain 6 §:n (opetussuunnitelman mukainen ja koulutuksen järjestäjän opiskeluhoito) mukaisesti yhteisöllisen työn kokonaisuuteen. Tällä tarkoitetaan toimintaa, jonka avulla seurataan ja kehitetään yhteisöllistä ja yksilöllistä hyvinvointia sekä terveellisen, turvallisen ja esteettömän oppimisympäristön syntymistä, edistetään mielenterveyttä ja oppimista sekä ehkäistään syrjäytymistä. Esiopetuksen, koulun ja oppilaitoksen henkilökunnalla on ensisijainen vastuu esiopetus-, koulu- ja lukioyhteisön hyvinvoinnista.

3.1 Esiopetus

3.1.1 Yhteisöllisen opiskeluhuollon toimintatavat esiopetuksessa Kirkkonummella

Opiskeluhoitoryhmän keskeinen tehtävä on yhteisön kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistäminen sekä muun yhteisöllisen opiskeluhuollon toteuttaminen ja kehittäminen. Jokaisessa esiopetuksen toimipaikassa toimii yhteisöllinen opiskeluhoitoryhmä (YHR), jolla on keskeinen rooli yhteisöllisen opiskeluhuollon suunnittelussa, kehittämisessä, toteuttamisessa ja arvioinnissa.

Opiskeluhoitoryhmä kokoontuu vähintään neljä kertaa vuodessa ja aina tarvittaessa. Esiopetuksen toimipaikan johtaja kutsuu yhteisöllisen opiskeluhoitoryhmän kokoukseen lapsia, huoltajia sekä lasten hyvinvointia edistäviä viranomaisia ja yhteistyötahoja. Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen (LUVN) opiskeluhoitopalvelut (psykologi, kuraattori ja terveydenhoitaja) osallistuvat opiskeluhoitoryhmän työskentelyyn sekä yhteisölliseen opiskeluhoitotyöhön toimipaikoissa erikseen sovittavan aikataulun mukaisesti. Kokouksissa käsiteltävät yh-

teisölliset opiskeluhoollolliset teemat ja asiat sekä kokousten ajankohdat sovitaan lukuvuosittain ja ne kirjataan opiskeluhoollon vuosikelloon. Kokouksen esityslista jaetaan kokouskutsun yhteydessä. Kokouksesta laaditaan muistio.

3.1.2 Esiopetuksen toimipaikkakohtaisten opiskeluhoolloryhmien johtaminen ja kokoonpano

Ryhmää johtaa esiopetuksen toimipaikan johtaja. Yhteisölliseen opiskeluhoolloryhmään kuuluvat toimipaikan johtajan lisäksi esiopetusryhmien opettajat, varhaiskasvatuksen erityisopettaja, psykologi, esiopetuksen kuraattori, neuvolan terveydenhoitaja sekä hoolltajien edustajat.

3.2 Perusopetus

3.2.1 Oppilaiden ja kouluyhteisön hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden seuraamisen käytännöt ja keskeiset tulokset

Koko kouluyhteisön hyvinvointia sekä oppilaiden yksilöllistä hyvinvointia seurataan yhteisöllisen opiskelijahoollon koulukohtaisissa kokouksissa mm. seuraavin tavoin: Valtakunnallinen Kouluterveyskysely sekä muut valtakunnalliset velvoittavat kyselyt, koulukohtaiset tasa-arvo- ja hyvinvointikyselyt sekä kuntakohtaisella päätöksellä luokan hyvinvointisuunnitelman avulla. Lisäksi voidaan tarkastella esimerkiksi terveystarkastusten yhteenvedoja ja seurata TEAViisarin kautta koulu- ja kuntakohtaisia tuloksia.

3.2.2 Koulukohtaisten opiskeluhoolloryhmien johtaminen, kokoonpano ja toimintatavat

Koulussa opiskeluhoollto on kaikkien kouluyhteisössä työskentelevien ja opiskeluhoolltopalveluista vastaavien työntekijöiden tehtävä.

Ensisijainen vastuu kouluyhteisön hyvinvoinnista on koulun henkilökunnalla.

Yhteisöllinen opiskeluhoolloryhmä vastaa koulun opiskeluhoollon suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista. Yhteisöllistä opiskeluhoolloryhmää johtaa ensisijaisesti koulun rehtori. Yhteisöllisen opiskeluhoolloryhmän jäseniä ovat rehtorin/apulaisrehtorin lisäksi koulukuraattori, koulupsykologi, kouluterveydenhoitaja/opiskeluterveydenhoitaja, erityisopettaja ja 7-9-luokilla opinto-ohjaajat ja kouluvalmentajat. Lisäksi yhteisölliseen opiskeluhoolloryhmään voidaan kutsua mukaan oppilaiden, hoolltajien, oppilaitoksen opetus- ja muun henkilökunnan ja yhteistyötahojen edustajia. Erityisesti oppilaiden ja hoolltajien mukana olo on tärkeä osa yhteisöllistä opiskeluhoollotyötä. Yhteisöllinen opiskeluhoolloryhmä kokoontuu ennalta sovitusti koulun tarpeiden mukaan. Kokouksista laaditaan vapaamuotoinen muistio, joka on opetushenkilökunnan nähtävissä.

Yhteisöllisen opiskeluhoolloryhmän tehtävänä on oppilaiden turvallisuuden, terveyden, hyvinvoinnin ja oppimisen edistäminen ja seuranta. Yhteisöllinen opiskeluhoolloryhmä puuttuu akuutteihin hyvinvoinnin riskeihin yhteisössä. Yhteisöllinen opiskeluhoolloryhmä edistää ja seuraa kouluympäristön terveellisyyttä ja turvallisuutta. Yhteisöllinen opiskeluhoolloryhmä tiedottaa ja käsittelee seurannassa käytettävien tiedonkeruiden tuloksista henkilöstöä, oppilaita, hoolltajia ja yhteistyötahoja. Yhteisöllinen opiskeluhoolloryhmä edistää oppilaiden, hoolltajien ja koko henkilöstön osallisuutta. Yhteisöllinen opiskeluhoolloryhmä yhtenäistää ja kehittää oppilaitoksen toimintatapoja. Lisäksi yhteisöllinen opiskeluhoolloryhmä edistää ja seuraa henkilöstön opiskeluhoollutyöhön vaadittavaa osaamista.

Yhteisölliseen opiskeluhoollutyöhön kuuluu esimerkiksi vierailut luokissa, oppituntien seuraaminen ja oppilaiden kanssa keskusteleminen sekä kouluyhteisössä esiin nousseisiin tarpeisiin vastaaminen. Opiskeluhoolltohen-

kilöstö on mukana suunnittelemassa erilaisia teemapäiviä, vanhempainiltoja, kouluun tutustumispäiviä, koulu-kohtaisia kyselyjä ja erilaisia koulun toimintakulttuurin kehittämiseen tähtääviä toimenpiteitä. Yhteisöllisen opiskeluhuoltoryhmän jäsenet voivat toimia yhteistyössä koulussa toimivien eri oppilasryhmien kanssa.

Yhteisöllisessä opiskeluhuollossa käsiteltäviä aihepiirejä ovat muun muassa:

- tunne- ja vuorovaikutustaitojen sekä mielenterveyden edistäminen
- kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän ehkäiseminen ja vähentäminen
- opintojen edistäminen poissaoloja ehkäisemällä
- opintojen ja työskentelyn hyvinvointia tukeva järjestäminen ja terveellisten elintapojen edistäminen
- oppilaitosympäristön terveellisyden ja turvallisuuden sekä yhteisön hyvinvoinnin edistäminen ja tarkastaminen
- opiskelijoiden osallisuuden edistäminen
- huoltajien osallisuuden edistäminen
- opiskeluhuollon ja oppilaitoksen ulkopuolisten tahojen yhteistoiminta

3.2.3 Poissaolojen ennaltaehkäisy, suunnitelmallinen seuranta ja poissaoloihin puuttuminen perusopetuksessa

Poissaolojen ennaltaehkäisy, suunnitelmallinen seuranta ja poissaoloihin puuttuminen kuvataan opetussuunnitelman luvussa 5.1.

3.2.4 Tupakkatuotteiden ja muiden päihteiden käytön ehkäisemisen ja käyttöön puuttuminen

Opetukseen osallistuvalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. Tämä edellyttää päihteiden vastaisen työn kehittämistä kouluyhteisössä. Tavoitteena on tunnistaa mahdollisimman varhaisessa vaiheessa päihteiden kanssa vaikeuksiin joutunut lapsi tai nuori ja puuttua tarkoituksenmukaisin keinoin hänen elämäntilanteeseensa.

Koulussa käsitellään päihteiden ja tupakkatuotteiden käytön terveydellisiä ja sosiaalisia vaikutuksia sekä riippuvuuden syntymistä ja merkitystä osana normaalia opetusta. Lisäksi järjestetään erillistä päihdevalistusta. Yleinen asennevaikuttaminen sekä itsetunnon ja elämänhallinnan vahvistamiseen tähtäävät keinot ovat keskeisiä päihteiden käyttöä ehkäiseviä toimia. Huoltajille annetaan ajankohtaista tietoa päihdeasioista ja täten vahvistetaan vanhemmuutta nuorten elämänhallintataitojen kehittämiseksi. Huoltajia ja muita edunvalvoja pyydetään kotona ottamaan haltuun lapsilta löytyvät tupakkatuotteet ja nikotiininesteet (Laki holhoustoimesta 442/1999).

Päihteiden käyttöön on nollatoleranssi. Kunnassa on laadittu päihdestrategia. Koulujen ja opiskeluhuollon henkilökuntaa koulutetaan päihteiden käytön tunnistamiseen ja puheeksi ottamiseen.

Tuntemattomien henkilöiden oleskeluun työpäivän aikana koulussa tai koulun alueella puututaan. Oppilaiden poissaoloja seurataan ja niihin puututaan välittömästi. Selittämättömät poissaolot, koulumenestyksen heikkeneminen, sekä käyttäytymisen ja ulkoisen olemuksen muutokset (välinpitämättömyys, passiivisuus tai korostunut vilkkaus, mielialavaihtelut, väsymys, hermostuneisuus) voivat liittyä päihteiden käyttöön.

Mitä varhaisemmassa vaiheessa puututaan päihteiden käyttöön, sitä suuremmat mahdollisuudet on vaikuttaa ja ehkäistä kierteen paheneminen. Aina epäilyn tai huolen herätessä opiskelija ohjataan terveydenhoitajalle tai asia otetaan esille opiskeluhuoltoryhmässä, jossa suunnitellaan jatkotoimenpiteet. Vanhempiin otetaan yhteyttä ja tarvittaessa otetaan yhteyttä verkoston muihin toimijoihin kuten esimerkiksi lastensuojeluun. Avoin ja luottamuksellinen yhteistyö kotien kanssa päihdetilanteissa on tärkeää. Tarvittaessa järjestetään verkostokoukous ja lapsi tai nuori ohjataan asianmukaiseen hoitoon.

Kuka tahansa voi tehdä lastensuojeluilmoituksen sosiaaliviranomaisille, jos on huolissaan lapsesta tai nuoresta. Laki velvoittaa opetus- ja oppilashuollon henkilöstöä lastensuojeluilmoituksen tekemiseen. Lastensuojeluilmoitus johtaa lapsen tai nuoren ja huoltajan tilanteen arviointiin ja tarvittaessa laajempaan lastensuojelun tarpeen selvitykseen.

Tässä suunnitelmassa päihteillä tarkoitetaan esimerkiksi

- tupakkaa, nuuskaa ja sähkötupakkaa
- alkoholia
- liuottimia
- lääkkeiden väärinkäyttöä
- huumausaineita

Tavoitteet

Päämääränä on oppilaan elämänlaadun parantaminen, koulunkäynnin turvaaminen ja syrjäytymisen ehkäiseminen.

Ensisijaisena tavoitteena on päihteiden käytön ennaltaehkäisy ja päihteettömän elämäntavan tukeminen.

Toiseksi tavoitteena on mahdollisimman varhainen päihteiden käytön havaitseminen ja välitön puuttuminen.

Kolmanneksi tavoitteena on päihteiden käytön leviämisen estäminen.

Periaatteet

Päihtyneenä esiintyminen ja päihteiden käyttö koulussa ja koulualueella on kielletty.

Jos oppilas tavataan kouluaikana tupakoimasta tai käyttämästä nuuskaa tai hänen hallussaan on tupakkatuotteita, ottaa luokanopettaja / luokanvalvoja yhteyttä kotiin sovittujen käytänteiden mukaisesti.

Jos oppilas tavataan koulussa päihtyneenä tai huumeiden vaikutuksen alaisena tai hänen hallussaan on päihteitä, otetaan välittömästi yhteyttä hänen huoltajiinsa ja pyydetään heitä hakemaan oppilaan kotiin. Asiasta ilmoitetaan opiskeluhoitoryhmälle. Tilanteen mukaan ollaan yhteydessä myös poliisiin ja/tai lastensuojeluviranomaisiin.

Ennaltaehkäisy

Päihdevalistus on luonnollinen osa koulun työtä. Sitä toteutetaan erityisesti terveystiedon oppitunneilla, terveydenhoitajan toimesta terveystarkastusten yhteydessä sekä teemapäivien ja –viikkojen aikana ja monialaisten oppimiskokonaisuuksien kautta.

Päihteiden käytön ennaltaehkäisyssä kodin ja koulun yhteistyö on avainasemassa. Huoltajilla on vastuu lapsensa kasvatukseen liittyvistä asioista.

Päihdevalistuksessa ja ennaltaehkäisyssä toteutetaan moniammatillista yhteistyötä esim. kunnan ehkäisevän päihdetyön, terveydenhoidon, sosiaalitoimen, poliisin, nuorisotoimen ja seurakunnan nuorisotyön ja muiden mahdollisten tahojen kanssa.

Koko koulun henkilökunta valvoo hyvien käytöstapojen ja järjestyssääntöjen noudattamista kouluaikana ja puuttuu mahdollisiin häiriötilanteisiin.

Varhaisen puuttumisen malli

Mitä varhaisemmassa vaiheessa puututaan päihteiden käyttöön, sitä suuremmat mahdollisuudet on vaikuttaa ja ehkäistä kierteen paheneminen. Aina epäilyn tai huolen herätessä opiskelija ohjataan terveydenhoitajalle tai asia otetaan esille opiskeluhoitoryhmässä, jossa suunnitellaan jatkotoimenpiteet. Huoltajiin otetaan välittömästi yhteyttä ja tarvittaessa kytketään mukaan muita toimijoita kuten esimerkiksi lastensuojelu. Avoin ja luottamuksellinen yhteistyö kotien kanssa päihdetilanteissa on tärkeää. Tarvittaessa järjestetään verkostokokouksia ja lapsi tai nuori ohjataan asianmukaiseen hoitoon.

Kuka tahansa voi tehdä lastensuojeluilmoituksen sosiaaliviranomaisille, jos on huolissaan lapsesta tai nuoresta. Laki velvoittaa opetus- ja oppilashuollon henkilöstöä lastensuojeluilmoituksen tekemiseen. Lastensuojeluilmoitus johtaa lapsen tai nuoren ja huoltajan tilanteen arviointiin ja tarvittaessa laajempaan lastensuojelun tarpeen selvitykseen.

3.2.5 Yhteistyö ja käytänteet kouluympäristön terveellisuuden ja turvallisuuden sekä kouluyhteisön hyvinvoinnin tarkastuksissa.

Työterveyshuollon terveystarkastukset joka 5. vuosi, terveystarkastajan tarkastukset joka 3. vuosi, palotarkastukset ja omavalvonta vuorovuosittain, tarvittaessa sisäilmatarkastukset.

3.3 Lukiokoulutus

3.3.1 Opiskelijoiden ja lukioyhteisön hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden seuraamisen käytännöt ja keskeiset tulokset

Lakisääteiset tarkastukset tukevat opiskeluympäristön terveyden ja turvallisuuden edistämistä. Lukiossa toteutetaan lukuvuosittain pelastautumisharjoitukset. Opiskelijoilta hyvinvointiin ja viihtyvyyteen liittyviä asioita seurataan säännöllisillä kyselyillä. Lukion ensimmäisen vuoden opiskelijoille pidetään hyvinvointitunteja ja / tai hyvinvointitapaamisia. Yhteisöllisellä ilmapiirillä kannustetaan opiskelijoita avoimesti kertomaan havaitsemistaan ongelmista ja korjausehdotuksista. Opiskelijoiden hyvinvointia tuetaan mm. tutortoiminnalla. Henkilökunta seuraa aktiivisesti koulun arkea, mikä tuo turvallisuutta. Lukion järjestyssäännöt luovat yleisen ohjeistuksen käyttäytymiselle. Havaittuun kielteiseen käyttäytymiseen puututaan. Opiskelijoiden osallisuus opiskelu-yhteisön turvallisuuden edistämisessä tukee hyvinvointia ja tarkoituksenmukaista toimintaa turvallisuutta vaarantavissa tilanteissa.

3.3.2 Oppilaitoskohtaisten opiskeluhoitoryhmien johtaminen, kokoonpano ja toimintatavat

Lukion opiskeluhoitoryhmä vastaa opiskeluhoollon suunnittelusta, toteuttamisesta ja arvioinnista sekä yhteisön hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistämisestä. Ryhmää johtaa rehtori tai apulaisrehtori. Opiskeluhoitoryhmä on monialainen ja siihen kuuluvat rehtorin lisäksi opinto-ohjaajat, terveydenhoitaja, kuraattori ja psykologi sekä erityisopettaja. Ryhmään voidaan kutsua opiskelijoiden, huoltajien, lukion henkilökunnan tai yhteistyötahojen edustajia. Opiskeluhoitoryhmä voi tarvittaessa kuulla muita asiantuntijoita. Yhteisöllinen opiskeluhoitoryhmä kokoontuu kerran jaksossa tai tarvittaessa useammin yhteisöllisen ja pedagogisen kehittämisen tueksi.

Yhteisöllinen viikkoryhmä kokoontuu vähintään joka toinen viikko. Ryhmässä suunnitellaan ryhmiin kohdistuvaa yhteisöllistä työtä, opiskelijoiden opintojen seurantaa ja sovitaan opiskelua tukevista toimintatavoista.

3.3.3 Koulutukseen osallistumisen seuranta, poissaolojen ehkäiseminen ja niihin puuttuminen

Ryhmänohjaajat käsittelevät opiskelijoiden kanssa koulun poissaolokäytänteet. Opiskelijan on selvitettävä poissaolonsa ja alle 18-vuotiaiden kohdalla tämän tekee opiskelijan huoltaja. Ryhmänohjaaja seuraa lähiohjaajan roolissaan opintojen edistymistä säännöllisesti, puuttuu poissaoloihin ja on tarvittaessa yhteydessä huoltajaan. Mikäli puuttuminen ei tuota tulosta ryhmänohjaaja tai muu vastuullinen opettaja vie asian moniammatillisen asiantuntijaryhmän käsiteltäväksi. Oppivelvollisuuslaki velvoittaa niin oppilaitosta kuin huoltajia seuraamaan opintojen edistymistä ja läsnäoloa opinnoissa.

Opiskelija tekee ajantasaiset opintovalintansa hyvissä ajoin ennen uuden opetusjakson alkua. Opiskelijoita tuetaan etenemään opiskelussa suunnitelmansa mukaisesti. Erityisopettajan tukea hyödynnetään monipuolisesti. Ohjaus kuvataan ohjaussuunnitelmassa. Lukioilla on käytössä riittävän yksityiskohtainen poissaoloihin puuttumisen toimintamalli. Opiskelijan säännöllinen osallistuminen opintojaksoille voi epäonnistua henkilökohtaisista syistä. Opiskelua voidaan lain mukaan järjestää painavista syistä osittain toisin. Luvan muutoin joustaviin opiskelujärjestelyihin myöntää rehtori yhteistyössä opiskelijan ja tämän huoltajan kanssa.

3.3.4 Tupakkatuotteiden ja muiden päihteiden käytön ehkäisemisen ja käyttöön puuttuminen

Opetukseen osallistuvalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. Päihteiden ja tupakkatuotteiden sekä niihin rinnastettavien aineiden käyttö on lukion alueella kielletty. Oppilaitoksen henkilökunnan tehtävänä on huolehtia valvonnasta. Tupakkatuotteiden, alkoholin ja muiden päihteiden käyttöä ehkäistään päihteiden vastaisella työllä koko oppilaitosyhteisössä ja tavoitteena on myös yksilöllisten ongelmatilanteiden varhainen tunnistaminen tukitoimia varten.

Opetuksessa käsitellään päihteiden ja tupakkatuotteiden käytön terveydellisiä ja sosiaalisia vaikutuksia sekä riippuvuuksien syntymistä ja merkitystä osanormaalia opetusta. Itsetunnon ja elämänhallinnan vahvistaminen ovat keskeisiä päihteiden käyttöä ehkäiseviä toimia. Vanhempainilloissa voidaan käsitellä ajankohtaisia päihdeasioita.

Alle 18-vuotiaiden päihteiden käyttöön puututaan aina ja siitä ilmoitetaan huoltajalle. Kunnassa on laadittu päihdestrategia. Tuntemattomien henkilöiden oleskeluun työpäivän aikana oppilaitoksessa tai oppilaitoksen alueella puututaan. Muutokset opiskelijan käyttäytymisessä ja olemuksessa sekä poissaoloissa voivat liittyä päihteiden käyttöön.

Huolen herätessä opiskelija ohjataan varhaisena puuttumisena terveydenhoitajalle. Asiaa voidaan käsitellä myös monialaisessa asiantuntijaryhmässä. Alaikäisen nuoren vanhempiin otetaan yhteyttä ja tarvittaessa otetaan yhteyttä verkoston muihin toimijoihin. Avoin ja luottamuksellinen yhteistyö kotien kanssa on tärkeää. Tarvittaessa järjestetään verkostokokouksia ja nuori ohjataan asianmukaiseen hoitoon.

Kuka tahansa voi tehdä lastensuojeluilmoituksen sosiaaliviranomaisille, jos on huolissaan lapsesta tai nuoresta. Laki velvoittaa opetus- ja opiskeluhuollon henkilöstöä lastensuojeluilmoituksen tekemiseen. Ilmoituksen tekee se, joka huolen ensimmäisenä havaitsee ja apua ilmoituksen tekemiseen saa lukion kuraattorilta.

3.3.5 Yhteistyö ja käytänteet oppilaitosympäristön terveellisyden ja turvallisuuden sekä oppilaitosyhteisön hyvinvoinnin tarkastuksissa

Turvalliseen opiskeluympäristöön kuuluvat fyysinen, psyykkinen ja sosiaalinen turvallisuus. Hyvät työ- ja oppimisolosuhteet luovat edellytykset yhteisön hyvinvoinnille, työkyvyn säilyttämiselle sekä tulokselliselle oppimiselle. Oppimisympäristön terveellisyys ja turvallisuus tarkastetaan yhteistyössä opiskelijoiden, opiskeluterveydenhuollon, henkilöstön, työterveyshuollon, työsuojeluhenkilöstön ja muiden asiantuntijoiden kanssa. Lain edellyttämistä tarkastuksista laaditaan raportti ja todetuista puutteista ja niiden korjaamisesta laaditaan suunnitelma, jonka toimeenpanoa seurataan.

4. Toimenpiteet tarvittavien tukitoimien järjestämiseksi (yksilökohtainen opiskeluhoolto)

Yksilökohtaisella opiskeluhoollolla tarkoitetaan ikäryhmälle tarkoitettuja neuvola-, koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palveluja, opiskeluhoollon kuraattori- ja psykologipalveluja sekä yksittäistä lasta, oppilasta ja opiskelijaa koskevaa monialaista yksilökohtaista opiskeluhooltoja, jota toteutetaan monialaisessa asiantuntijaryhmässä. Yksilökohtaisessa opiskeluhoollossa seurataan ja edistetään lapsen, oppilaan ja opiskelijan kokonaisvaltaista terveyttä, hyvinvointia, osallisuutta ja oppimista, ehkäistään ongelmia ja tarjotaan varhaista tukea.

Yksilökohtainen opiskeluhoolto perustuu esiopetuksessa huoltajan, perusopetuksessa oppilaan sekä tarvittaessa huoltajan ja lukiokoulutuksessa opiskelijan suostumukseen. Lapsen, oppilaan ja opiskelijan osallisuus ja toivomukset otetaan huomioon toimenpiteissä ja ratkaisuissa hänen ikänsä ja kehitystasonsa mukaisesti. Yksilökohtaisessa työssä noudatetaan tietojen luovuttamista, saamista ja salassapitoa koskevia säännöksiä.

4.1 Esiopetus

4.1.1 Lapsen ohjaaminen opiskeluhoolltopalveluihin

Kun esiopetuksen henkilöstöllä herää huoli yksittäisestä lapsesta, kootaan yksilökohtainen opiskeluhoolloryhmä (YKR). Lapsen asioiden käsittely yksilökohtaisessa opiskeluhoolloryhmässä perustuu huoltajan kirjalliseen suostumukseen.

4.1.2 Yksittäisen lapsen tueksi koottavan monialaisen asiantuntijaryhmän kokoaminen, huoltajan suostumuksen hankkiminen ja työskentelyyn osallistuminen

HUOLI LAPSESTA HERÄÄ

- Työntekijä jakaa huolen esiopetuksen tiimille, varhaiskasvatuksen erityisopettajalle sekä toimipaikan johtajalle.

YHTEYS HUOLTAJIIN

- Varhaiskasvatuksen opettaja ottaa yhteyden huoltajiin avoimesti, luottamuksellisesti ja kunnioittavasti.

KONSULTAATIO

- Varhaiskasvatuksen opettaja konsultoi opiskeluhoitopalveluita huoltajan luvalla. Mikäli huoltaja ei anna lupaa, on nimetön konsultaatio myös mahdollinen.
- OPH §16 mukaisesti työntekijällä on velvollisuus ottaa yhteyttä mikäli hän arvioi, että opiskeluvaikeuksien tai sosiaalisten tai psyykkisten vaikeuksien ehkäisemiseksi taikka poistamiseksi tarvitaan opiskeluhoillon psykologi- tai kuraattoripalveluja.

YKSILÖLLINEN OPISKELUHUOLTORYHMÄ (YKR)

- Varhaiskasvatuksen opettaja tai huoltaja kutsuu koolle yksilöllisen monialaisen opiskeluhoitoryhmän. Ryhmän kokoa se esiopetushenkilöstön tai opiskeluhoillon palveluiden edustaja, jolle asia työtehtävien perusteella kuuluu.
- Mikäli huoli on akuutti, kootaan yksilöllisen opiskeluhoillon asiantuntijaryhmä seitsemän työpäivän sisään.
- Tarvittaessa tehdään hyvinvointialueelle pyyntö palvelutarpeen arvioinnista tai lastensuojeluilmoitus.

YKSILÖLLISEN OPISKELUHUOLTORYHMÄN KOKOONPANO

- Ryhmän monialainen kokoonpano perustuu tapauskohtaiseen harkintaan ja käsiteltävään asiaan.
- Tapauskohtaisesti, huoltajan suostumuksella, osallistuvat lapsi (ikä, kehitystaso ja muut henkilökohtaiset edellytykset huomioiden), huoltajat, huoltajan mahdollinen tukihenkilö, varhaiskasvatuksen opettaja, varhaiskasvatuksen erityisopettaja, esiopetustoimipaikan johtaja, opiskeluhoitopalvelujen edustajat (LUVN) ja muut asiaan liittyvät henkilöt.
- Tapaamisesta tehdään yksilökohtainen opiskeluhoitokertomus.

4.1.3 Opiskeluhoultokertomusten laatiminen, säilytys ja vastuuhenkilön nimeäminen opetuksen järjestäjän opiskeluhoultorekisterille

Yksilöllisen opiskeluhoultoryhmän toiminnasta kirjataan ryhmän toimintatavoitteiden toteutumisen kannalta välttämättömät lasta koskevat tiedot opiskeluhoultokertomukseen. Esiopetuksen toimipaikan johtaja on opiskeluhoultorekisterin ylläpitäjäksi määrätty vastuuhenkilö, joka ylläpitää opiskeluhoultorekisteriä. Yksilölliset opiskeluhoultokertomukset säilytetään esiopetuksen toimipaikassa, josta vastuuhenkilö määrittelee tapauskohtaisesti käyttöoikeudet rekisteriin tallennettuihin tietoihin.

4.1.4 Lapsen erityisruokavalion tai lääkityksen ilmoittamisen käytänteet esiopetuksessa

Jos lapsella on jokin pitkäaikainen sairaus, joka vaatii lääkehoitoa, hänelle laaditaan Lapsen lääkehoitosuunnitelma. Siltä osin kuin lääkehoitosuunnitelmaan sisältyvät tiedot ovat välttämättömiä lapsen esiopetuksen järjestämiseksi, kirjataan ne Lapsen esiopetuksen oppimissuunnitelmaan. Lääkehoidon toteuttamisesta vastaavat pääsääntöisesti varhaiskasvatuksen lastenhoitajat.

Lapselle tarjotaan tarvittaessa sairauden hoidon, allergian, katsomuksen tai eettisen vakaumuksen mukainen erityisruokavalio, josta huoltaja ilmoittaa sähköisellä lomakkeella. Sairauden vaatimaa erityisruokavaliota varten tarvitaan lääkärintodistus.

4.2 Perusopetus

4.2.1 Oppilaan ohjaaminen opiskeluhoultopalveluihin

Yksilökohtaiseen opiskeluhooltoon sisältyvät koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palvelut sekä kuraattori- ja psykologipalvelut. Siihen kuuluu myös monialainen asiantuntijaryhmä, joka kootaan tapauskohtaisesti oppilaan tueksi. Myös opetuksen ja koulutuksen tueksi järjestettävät sosiaali- ja terveystyöpalvelut erityisoppilaitoksissa ovat osa yksilökohtaisen oppilashuollon kokonaisuutta.

Yksilökohtainen opiskeluhoolto perustuu aina vapaaehtoisuuteen ja sen toteuttaminen edellyttää suostumusta.

Oppilaalla ja opiskelijalla on oikeus psykologi- tai kuraattoripalveluihin säädetyssä määräajassa. Palvelut on järjestettävä siten, että oppilaalle ja opiskelijalle tarjotaan mahdollisuus henkilökohtaiseen keskusteluun joko psykologin tai kuraattorin kanssa viimeistään seitsemäntenä koulun työpäivänä. Jos asia on kiireellinen, keskustelu on järjestettävä samana tai seuraavana koulupäivänä. Asian kiireellisyyden arvioi psykologi tai kuraattori.

Kun huoli herää:

Opettaja tai muu koulun henkilökuntaan kuuluva ottaa asian puheeksi oppilaan kanssa ja tarvittaessa yhteyden huoltajaan. Opettaja konsultoi opiskeluhoollon kuraattoria, psykologia tai terveydenhoitajaa varhaisessa vaiheessa joko nimettömänä tai oppilaan/huoltajan suostumuksella. Tapauskohtaisesti konsultaatio voi olla riittävä asian hoitamiseksi.

Jos huoli jatkuu:

Hyvinvointiin ja terveyteen liittyvissä asioissa oppilaan/huoltajan suostumuksella aloitetaan kuraattorin, psykologin, terveydenhoitajan tai koululääkärin asiakkuus (yksilökäynnit, opettajan ja luokan/ryhmän kanssa työskentely) ja/tai kootaan monialainen asiantuntijaryhmä. Monialainen asiantuntijaryhmä kootaan tapauskohtaisesti yksittäisen oppilaan/ryhmän tuen tarpeen selvittämiseksi ja oppilashuollon palvelujen järjestämiseksi. Ryhmä nimeää keskuudestaan vastuuhenkilön ja yhteinen suunnitelma kirjataan opiskeluhoultokertomukseen. Tarvittaessa monialaisessa verkostoyhteistyössä käsitellään ja sovitaan yhdessä lapsen ja huoltajien kanssa, mitä tukitoimia lapsi ja perhe tarvitsee. Yhteistyötä lapsen tilanteen kohentamiseksi ja tukitoimien toteuttamista seurataan.

4.2.2 Yksittäisen oppilaan tueksi koottavan monialaisen asiantuntijaryhmän kokoaminen, suostumuksen hankkiminen ja työskentelyyn osallistuminen

Monialainen asiantuntijaryhmä kootaan tapauskohtaisesti opiskelijan tueksi silloin, kun hänen terveytensä tai hyvinvointiinsa liittyvässä huolta herättävässä tilanteessa tarvitaan eri alojen asiantuntijoita ja osaamista, ja etenkin silloin, kun tarvitaan monialaista yhteistyötä opetushenkilöstön ja opiskeluhuollon palvelujen henkilöstön välillä. Monialaisuudella tarkoitetaan sitä, että paikalla on opiskeluhuollon eri ammattiryhmien edustajia. Ryhmän monialainen kokoonpano perustuu tapauskohtaiseen harkintaan ja käsiteltävään asiaan.

Monialaisen asiantuntijaryhmän tehtävänä on tukea opiskelijaa ja hänen oppimisedellytyksiään. Ryhmän koostaa se opetushenkilöstön tai opiskeluhuollon toimija, joka havaitsee monialaisen opiskeluhuollon tarpeen. Koollekutsuja on yhteydessä oppilaaseen ja huoltajaan, kertoo huolestaan, pyytää lupaa asian käsittelyyn monialaisessa asiantuntijaryhmässä, sopii ryhmän kokoonpanon oppilaan ja huoltajan kanssa sekä pyytää heiltä kirjallisen suostumuksen ryhmän kokoonpanolle.

Lähtökohtaisesti opiskelija - sekä tilanteen mukaan huoltaja tai muu laillinen edustaja - osallistuvat aina monialaisen asiantuntijaryhmän kokouksiin. Lisäksi erityisesti luokanopettajan tai ryhmänohjaajan on hyvä olla monialaisen asiantuntijaryhmän jäsenenä, jos opiskelijan suostumus siihen on saatavissa. Opettaja ja ryhmänohjaaja tuntevat usein parhaiten opiskelijan päivittäiset, opiskeluun liittyvät haasteet.

Monialainen asiantuntijaryhmä ei ole tapauksesta toiseen vakiokokoonpanolla kokoontuva ryhmä, vaan se muodostetaan oppilaitoksen opiskeluhuollon eri toimijoista aina tapauskohtaisesti ja kokoonpanoltaan kulloisenkin yksittäisen opiskelijan tarpeen mukaisesti. Asiantuntijaryhmän jäsenet voivat myös tarpeen mukaisesti vaihtua asian edetessä. Tällöin uusien jäsenten osalta on saatava opiskelijan tai huoltajan suostumus kuten perustamisvaiheessakin.

Ryhmään kuuluvat ammattilaiset voivat ryhmässä käydyn keskustelun lisäksi tarvittaessa käydä keskinäisiä konsultaatioita ja vaihtaa kyseisen opiskeluhuollollisen asian hoitamiseen välttämättömiä tietoja salassapitovelvoitteiden estämättä. Näistä keskinäisistä konsultaatioista ja keskusteluista tehdään asianmukaiset kirjaukset opiskeluhoitokertomukseen ja tarvittavin osin myös niihin osallistuneiden sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten omiin potilas- ja asiakaskertomuksiin.

Yksilökohtaisen monialaisen asiantuntijaryhmän kokoontumisiin voi ryhmän jäsenten lisäksi osallistua myös muita henkilöitä (esimerkiksi opiskelijan läheisiä tai opiskeluhuollon yhteistyötahoja) opiskelijan, tai hänen kypsyystasonsa niin edellyttäessä huoltajan tai muun laillisen edustajan, kirjallisen suostumuksen perusteella. Näistä ulkopuolisista osallistujista ei kuitenkaan tule asiantuntijaryhmän jäseniä.

4.2.3 Opiskeluhoitokertomusten laatiminen, säilytys ja vastuuhenkilön nimeäminen opetuksen järjestäjän opiskeluhoitorekisterille

Koulutuksen järjestäjä ylläpitää rekisterinpitäjänä monialaisen yksilökohtaisen opiskeluhuollon rekisteriä (opiskeluhoitorekisteri). Rekisteriin tallennetaan oppilaitoksen toteuttamassa monialaisessa yksilökohtaisessa opiskeluhoitokertomuksessa laadittavat opiskeluhoitokertomukset sekä muut siihen liittyvissä tehtävissä laaditut tai saadut yksittäistä opiskelijaa koskevat asiakirjat. Opiskeluhoitorekisterin vastuuhenkilöinä ovat perusopetuksen ja lukiokoulutuksen osalta opetusjohtaja ja esiopetuksen osalta varhaiskasvatusjohtaja.

Opiskeluhoultokertomusten laatiminen

Kun oppilas tarvitsee opiskeluhoultohenkilöstön (koulukuraattorien, koulupsykologien tai kouluterveydenhoitajien) tukea terveyteen ja hyvinvointiin liittyvissä asioissa, kootaan monialainen asiantuntijaryhmä ja laaditaan opiskeluhoultokertomus. Ryhmän vastuuhenkilö tai muu asiantuntijaryhmän jäsen kirjaa yksilökohtaisen opiskeluhoollon järjestämiseksi ja toteuttamiseksi välttämättömät tiedot Wilman opiskeluhoultokertomuspohjaan. Opiskeluhoultokertomukseen kirjataan yksittäisen opiskelijan tapauksen käsittely oppilas- ja opiskelijahuoltolain 20§:n mukaan.

Opiskeluhoultokertomukseen kirjataan välttämättömät tiedot, ei mielipiteitä. Kirjaukset kirjoitetaan neutraalisti. Jos kutsu monialaiseen asiantuntijaryhmään tulee esim. erikoissairaanhoidosta tai lastensuojelusta, opiskeluhoultokertomusta ei laadita.

Jos sivulliselle annetaan opiskeluhoultokertomukseen sisältyviä tietoja, asiakirjaan on lisäksi merkittävä mitä tietoja, kenelle sivulliselle ja millä perusteilla tietoja on luovutettu. Opiskeluhoultokertomukset sekä muut opiskeluhoollon tehtävissä laaditut tai saadut yksittäistä oppilasta koskevat asiakirjat tallennetaan opiskeluhoultorekisteriin. Opiskeluhoultorekisteriin tallennetut tiedot, jotka koskevat yksittäistä oppilasta taikka muuta yksityistä henkilöä, ovat salassa pidettäviä.

Terveydenhuollon henkilöstö ja psykologit kirjaavat yksilökohtaisen oppilashuoltotyön säädetyksi potilaskertomukseen ja muihin potilasasiakirjoihin. Vastaavasti opiskeluhoollon psykologit ja kuraattorit kirjaavat asiakastiedot omaan asiakastietojärjestelmäänsä.

Opiskeluhoultokertomusten säilytys

Koulun vastuuhenkilö tulostaa opiskeluhoultokertomukset lukuvuoden lopussa ja arkistoi ne koululla.

4.2.4 Tarvittavan opiskeluhoollon järjestäminen kurinpitotoimen tai oppilaan opetukseen osallistumisen epäämisen yhteydessä

Opetuksen järjestäjä huolehtii siitä, että oppilaalle, jolle on määrätty Perusopetuslain 36 §:n 1 momentissa tarkoitettu kurinpitotoimi tai jolta opetus on evätty jäljellä olevan työpäivän ajaksi ja enintään seuraavaksi työpäiväksi 36 §:n 2 tai 3 momentin nojalla, järjestetään tarvittava opiskeluhoolto.

4.2.5 Opettajan laajaan terveystarkastukseen luokilla 1, 5 ja 8 antaman oppilaan selviytymistä ja hyvinvointia kuvaavan arvion toimintakäytänteet koulussa

Oppilaan oppiminen ja hyvinvointi koulussa -lomakkeella opettaja tai luokanvalvoja antaa laajaan terveystarkastukseen oman näkemyksensä oppilaan tilanteesta koulussa. Laajoissa terveystarkastuksissa luokilla 1, 5 ja 8 oppilaan hyvinvointia arvioidaan laajasti eri kehitysympäristöissä, myös koulussa.

Opettajan antama arvio perustuu lainsäädäntöön. Asetuksen 338/2011 (Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta) 7 §:n mukaisesti laajaan terveystarkastukseen sisällytetään huoltajan kirjallisella suostumuksella opettajan arvio oppilaan oppimisesta, kehityksestä ja hyvinvoinnista koulussa. Arviossa on oltava tiedot, jotka ovat tarpeellisia terveyden- ja sairaanhoidon tai tuen tarpeen arvioimiseksi sekä niiden järjestämiseksi ja toteuttamiseksi.

Tarkastusten käytännön toteutus sovitaan koulukohtaisesti opiskeluhoollon yhteistyönä. Lomakkeen käyttöön liittyvät asiat, kuten lomakkeen kulku ja aikataulut, käydään koululla läpi yhdessä kouluterveydenhuollon ja tarkastettavien luokkien opettajien tai luokanvalvojien kesken. On tärkeää, että kaikki osaavat tarvittaessa vas-

tata huoltajien ja oppilaiden kysymyksiin lomakkeesta. Ennen tarkastusten alkua käytävä kouluterveydenhuollon ja opettajan/luokanvalvojan välinen keskustelu luokan tilanteesta yleisellä tasolla auttaa suuntaamaan terveystarkastusten sisältöä oikein.

Lomakkeen yksityiskohtainen käyttöohje (suomeksi) löytyy tästä: <https://thl.fi/documents/605877/3316838/Oppilaan+oppiminen+ja+hyvinvointi+koulussa+-lomake+-+K%C3%A4ytt%C3%B6ohje+kouluterveydenhuoltoon+ja+opettajille.pdf/b4349c30-61b7-bf70-bfe0-41e6b1ab365e?t=1678192629984>

4.2.6 Oppilaan koulupäivän aikaisen erityisruokavalion tai lääkityksen ilmoittamisen käytänteet

Erityisruokavalio

Koulujen allergiaohjeet vastaavat valtakunnallista allergiaohjelmaa, joka korostaa terveyden tukemista.

Erityisruokavaliot ilmoitetaan sähköisellä lomakkeella. Lomake löytyy Kirkkonummen kunnan kotisivuilta. Vanhempien ilmoitus riittää, kun kyseessä ovat uskonnolliset syyt tai lapsi noudattaa kasvisruokavaliota. Lääkärin todistus tarvitaan sairauden vaatimaa erityisruokavaliota varten. Pitkäaikaissairauksissa (esim. diabetes ja keuhakiviat) riittää terveydenhoitajan ilmoitus sähköisellä lomakkeella.

Ilmoittaminen ja todistusten toimittaminen on huoltajien vastuulla lapsen aloittaessa koulussa tai siirtyessä yksiköstä toiseen.

Mikäli erityisruokavalioon liittyvissä asioissa on epäselvyyksiä, ratkaisu tehdään valtakunnallisten lääketieteellisten / ravitsemuksellisten suositusten mukaisesti.

Lääkitys

Tyypillisiä pidempiaikaisia lääkitystarpeita koulussa ovat diabetesta sairastavien oppilaiden lääkityksen järjestäminen. Tavallisia ovat myös ensiapuun tarkoitetut lääkitykset esimerkiksi lapsilla, joilla on vaikea allergia, astma tai epilepsia. Myös muut pitkäaikaissairaudet tai vammaisuus voivat edellyttää lääkitsemistä koulupäivän aikana.

Oppilaan turvallisen lääkehoidon kannalta on olennaista, että koulun henkilöstö, vanhemmat, erikoissairaanhoito ja kouluterveydenhuolto tekevät yhteistyötä.

Lääkehoitoon kouluttamaton henkilö voi antaa lääkärin määräämää, luonnollista tietä annettavaa tai ihon alle pistettävää lääkehoitoa. Tällöin lääkehoidon toteuttaminen perustuu työntekijän suostumukseen, perehdytykseen, lisäkoulutukseen sekä lääkärin antamaan lupaan.

Opetustoimen lainsäädäntö ei määrittele työntekijöiden lääkehoitoon osallistumista, eikä työntekijöitä siten voida tehtävään velvoittaa. Silloin, kun lääkitseminen on työnantajan hyväksymää toimintaa, siihen liittyvä vastuu ja mahdolliset vahingonkorvauskysymykset ratkaistaan samoin periaattein kuin koulutyössä yleensäkin. Potilasvahinkovakuutus koskee vain kouluterveydenhuollon ammattihenkilön toimintaa.

Vanhemmat toimittavat koululle selkeät ja yksinkertaiset kirjalliset ohjeet lääkeannoksista ja muut hoito-ohjeet sekä tietoa niiden mahdollisista vaikutuksista hoitoon. Vanhempien on huolehdittava siitä, että oppilaan lääkehoidon toteuttamisesta sovitaan yhdessä terveys- ja opetustoimen henkilöstön kanssa.

Sovittaviin asioihin kuuluvat: lääkityksen toteuttaja sekä tämän varahenkilö, lääkityksen toteuttajien perehdytys, erityistilanteisiin varautuminen, ensiapukäytännöt sekä työnjako ja vastuut koulun toimijoiden, vanhempien ja lapsen kesken.

Diabetesta sairastavan lapsen koulupäivän aikainen hoito

Diabetesta sairastavan lapsen hoidon ja tuen järjestäminen koulupäivän aikana on laajaa moniammatillista sopimista ja työnjakoa vaativa tilanne. Sosiaali- ja terveysministeriö on yhteistyössä opetusministeriön ja Kuntaliiton kanssa laatinut toimintamallin diabetesta sairastavan lapsen koulupäivän aikaisesta hoidosta. Toimintamallin mukaisesti vanhempien, koulun toimijoiden ja diabetesta hoitavan yksikön kesken järjestetään yhteisneuvottelu, jossa sovitaan koulupäivän aikainen hoito ja tuki. Yhteisneuvottelussa sovitaan muun muassa verenokerimittauksista, tarvittavista välipaloista, mahdollisen insuliiniannoksen pistäjästä, mahdollisesta pistosopetuksesta, ensiaputilanteista sekä työnjaosta ja vastuista koulun toimijoiden kesken.

Suunnittelun ja kirjaamisen avuksi on luotu erillinen diabeteksen hoidon suunnitelmalomake, joka löytyy THL:n sivuilta. Sovitut asiat kirjataan suunnitelmalomakkeeseen ja päivitetään säännöllisesti. Lomakkeeseen kirjataan vanhempien lupa insuliinihoidon toteuttajille sekä lapsen hoitoon osallistuvien suostumus.

Yleensä erikoissairaanhoidon diabeteshoitajat antavat pistosopetuksen ja kirjallisen pistoslukan diabetesta sairastavan lapsen hoitoon osallistuville. Pistosopetuksen ja pistoslukan voi antaa myös perusterveydenhuollossa toimiva terveydenhuollon ammattihenkilö esimerkiksi terveydenhoitaja. Diabeteshoitajalla tai muulla hoitajalla tulee tätä varten olla yksikkönsä diabeteslääkärin tai ylilääkärin valtuutus pistosopetukseen.

Vanhemmat toimittavat koululle selkeät, yksinkertaiset ohjeet insuliiniannoksista ja ruoka-annoksista sekä verenokeritasoista ja niiden vaikutuksesta hoitoon.

4.3 Lukiokoulutus

4.3.1 Opiskelijan ohjaaminen opiskeluhuoltopalveluihin

Yksilökohtaiseen opiskeluhuoltoon sisältyvät opiskeluterveydenhuollon palvelut sekä kuraattori- ja psykologipalvelut. Yksilökohtainen opiskeluhuolto perustuu aina vapaaehtoisuuteen ja sen toteuttaminen edellyttää suostumusta.

Opiskelijalla on oikeus psykologi- tai kuraattoripalveluihin säädetyssä määräajassa. Palvelut on järjestettävä siten, että opiskelijalle tarjotaan mahdollisuus henkilökohtaiseen keskusteluun joko psykologin tai kuraattorin kanssa viimeistään seitsemäntenä koulun työpäivänä. Jos asia on kiireellinen, keskustelu on järjestettävä samana tai seuraavana koulupäivänä. Asian kiireellisyyden arvioi psykologi tai kuraattori.

Lukiossa opiskeleville nuorille on tarjolla opiskeluterveydenhuollon palvelut. Opiskelijat kutsutaan ensimmäisenä vuonna terveydenhoitajan tekemään terveystarkastukseen, heille tarjotaan mahdollisuus lääkärintarkastukseen ensimmäisenä tai toisena opiskeluvuotena. Terveystarkastuksessa on tärkeä saada kokonaiskäsitys opiskelijan terveydestä ja hyvinvoinnista sekä ohjata opiskelijaa tekemään terveyttä edistäviä valintoja. Terveyden edistämisen lisäksi, opiskeluterveyshuollon tavoitteena on tunnistaa erityistä tukea tarvitsevat opiskelijat mahdollisimman varhain.

Kutsuntaikäiset käyvät opiskeluterveydenhuollossa sekä terveydenhoitajan että lääkärin ennakkotarkastuksessa.

Opiskeluterveydenhuollossa toteutetaan suunnitelmallista ja opiskelijoiden tarpeita huomioivaa terveysneuvontaa ja –ohjausta niin yksilö- kuin ryhmätasolla.

Opiskeluterveydenhuollossa tehdään yhteistyötä myös muiden hoitotahojen kanssa sekä ohjataan asiakkaita mielenterveys-, päihde- että seksuaaliterveyspalveluihin.

4.3.2 Yksittäisen opiskelijan tueksi koottavan monialaisen asiantuntijaryhmän kokoaminen, suostumuksen hankkiminen ja työskentelyyn osallistuminen

Monialainen asiantuntijaryhmä kootaan opiskelijan tai opiskelijaryhmän tuen tarpeen selvittämiseksi ja opiskeluhuollon palvelujen järjestämiseksi, kun tarvitaan moniammatillista näkökulmaa ja osaamista. Ryhmän kokoaa opetushenkilöstön tai opiskeluhuollon palveluiden edustaja, jolla on huoli opiskelijan tilanteesta. Koollekutsuja keskustelee ensin huolestaan ja ryhmän kokoonpanosta opiskelijan ja tarvittaessa hänen huoltajiensa kanssa. Ryhmään osallistuvat luvan saaneet opiskeluhuollon ja opetuksen työntekijät. Asian käsittelyyn on mahdollista pyytää neuvoa ja konsultaatiota myös muilta asiantuntijoilta. Ryhmään voi osallistua myös tarvittavia koulun ulkopuolisia yhteistyötahoja ja opiskelijan läheisiä. Opiskelijalla on oikeus kieltää huoltajan osallistuminen asiansa käsittelyyn, jos syy on painava ja sosiaali- tai terveysalan ammattihenkilö arvioi opiskelijan riittävän kypsäksi päättämään asiasta.

4.3.3 Opiskeluhohtokertomusten laatiminen, säilytys ja vastuuhenkilön nimeäminen koulutuksen järjestäjän opiskeluhohtorekisterille

Opiskeluhohtokertomukset tallennetaan lain tarkoittamaan opiskeluhohtorekisteriin. Kirjauksiin saavat tutustua asian käsittelyyn osallistuneet ja muut luvan saaneet henkilöt. Rekisteriin tallennetaan monialaisessa yksilökohtaisessa opiskeluhohtollossa laadittavat opiskeluhohtokertomukset sekä muut siihen liittyvissä tehtävissä laaditut tai saadut yksittäistä opiskelijaa koskevat asiakirjat. Rekisterinpitäjä nimeää rekisterille vastuuhenkilön, joka määrittelee tapauskohtaisesti käyttöoikeudet rekisteriin tallennettaviin tietoihin. Opiskeluhohtorekisterin vastuuhenkilö on kunnan opetusjohtaja.

4.3.4 Tarvittavan opiskeluhohton järjestäminen kurinpitotoimen tai opiskelijan opetukseen osallistumisen epäämisen yhteydessä

Opetuksen järjestäjä huolehtii siitä, että opiskelijalle, jolle on määrätty lukiolain 41 §:n 1 momentissa tarkoitettu kurinpitotoimi tai jolta opetus on evätty jäljellä olevan työpäivän ajaksi ja enintään kolmen työpäivän ajaksi 41 §:n 2 tai 3 momentin nojalla, järjestetään tarvittava opiskeluhohto.

4.3.5 Opiskelijan koulupäivän aikaisen erityisruokavalion tai lääkityksen ilmoittamisen käytänteet oppilaitoksessa

Pysyvistä erityisruokavalioista huoltaja / opiskelija täyttävät erityisruokavalion tarpeesta kertovan ilmoituksen. Ruoka-aineallergioissa lomakkeen liitteenä tulee olla alle kaksi vuotta vanha lääkärinlausunto välttämisyruokavalion tarpeellisuudesta. Lomake, joka löytyy kunnan nettisivuilla, täytetään sähköisesti. Uskonnollisista ja eettisistä ruokarajoituksista vanhemmat ilmoittavat samalla sähköisellä lomakkeella. Ilmoitukset menevät tiedoksi kouluruokailun järjestäjälle.

Kokonaisvastuu nuoren sairauden hoidosta ja lääkkeiden annosta on aina nuorella ja vanhemmilla. Nuoren ja hänen vanhempiansa tehtävänä on kertoa sairaudesta ja sen hoidosta oppilaitokselle. Kun nuorella on vakava tai pitkäaikainen sairaus, on mahdollista järjestää tapauskohtainen neuvottelu, jossa selvitetään nuoren selviytymistä ja jossa sovitaan tarpeellisista erityisjärjestelyistä. Neuvottelu sovitaan mahdollisimman pian sairauden toteamisen jälkeen ja sitä voi ehdottaa myös oppilaitoksen henkilöstö, kun nuoren voinnissa ilmenee muutoksia.

Jos nuorella on hätätilanne kuten epilepsia-kohtaus, insuliinishokki tai vakava allerginen reaktio jokaisen henkilökuntaan kuuluvalla on velvollisuus auttaa parhaan kykynsä mukaan.

4.3.6 Opiskeluterveydenhuollon sairaanhoitopalvelujen järjestämistapa ja ohjaus niihin hakeutumiseksi

Opiskeluterveydenhuoltoon kuuluu myös sairaanhoitopalveluiden järjestäminen opiskelijoille. Ajanvaraus opiskeluterveydenhuollon lääkärille hoituu oppilaitoksen terveydenhoitajan kautta. Opiskelijat voivat myös käyttää terveyskeskuksen palveluita.

5. Yhteistyön järjestäminen opiskelijoiden ja heidän perheidensä sekä oppilaitoksessa työskentelevien ja muiden opiskelijoiden hyvinvointia tukevien tahojen kanssa

Opiskeluhoito on kaikkien esiopetuksessa, koulu- ja oppilaitosyhteisössä työskentelevien ja opiskeluhoitopalvelujen ammattilaisten yhteinen tehtävä. Eri tahojen ja henkilöiden osallisuus opiskeluhoollon toimintatapojen suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa on opiskeluhoollossa keskeistä. Tämä edellyttää yhteisiä toimintatapoja ja erityisesti opetuksen tai koulutuksen järjestäjän sekä hyvinvointialueen yhteistyötä.

5.1 Esiopetus

5.1.1 Lasten, huoltajien, esiopetuksen henkilöstön ja opiskeluhoitopalvelujen osallisuus opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelman laatimisessa ja yhteisöllisen opiskeluhoollon toteuttamisessa

Esiopetusikäisten lasten ajatuksia kartoitettiin henkilöstön toimesta kiusaamiseen liittyvän kyselyn avulla. Huoltajille tarjottiin mahdollisuus osallistua opiskeluhoitosuunnitelman laatimiseen heille suunnatun kyselyn avulla. Kyselyiden avulla saatua tietoa käytettiin kunnan opiskeluhoitosuunnitelman laatimisessa.

Yhteisöllisen opiskeluhoollon toteuttaminen on esiopetuksen henkilöstön sekä opiskeluhoitopalveluiden yhteinen tehtävä. Myös lasten ja huoltajien osallisuus opiskeluhoollon toimintatapojen suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa on keskeistä. Yhteisöllisen opiskeluhoitoryhmän kokouksiin kutsutaan myös lapsia ja huoltajia. Kokouksien lisäksi esiopetuksen toimipaikassa järjestetään opiskeluhoollon vuosikelloon liittyviä toiminnallisia tapahtumia, joiden aiheina on esimerkiksi turvallisuus, osallisuus, median käyttö ja ikärajat, yhteisöllisyys sekä koululaiseksi kasvaminen sekä esiopetusryhmistä nousevia ajankohtaisia teemoja. Myös huoltajilla on mahdollisuus tuoda esille asioita ja teemoja, joita he toivovat käsiteltävän esiopetuksessa.

Yhteisöllisen opiskeluhoitoryhmän kokouksiin osallistumisen lisäksi lasten osallisuus opiskeluhoollon toimintatapojen suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa mahdollistuu esimerkiksi lapsia kuulemalla, pienryhmätoiminnan kautta sekä lasten kokousten avulla. Lapsia haastatellaan ja kannustetaan kertomaan henkilöstölle ja huoltajille toiveitaan, huomioitaan ja mahdollisia huoliaan liittyen esiopetuksen toimintaan ja esiopetusyhteisön hyvinvointiin.

5.1.2 Esiopetuksen ja muun henkilöstön perehdytys ja osaamisen varmistaminen yhteisöllisessä työssä

Opiskeluhoitosuunnitelma ja sen käytännöt on liitetty osaksi varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen perehdytysjärjestelmää, Introa. Esiopetuksen toimipaikan johtaja vastaa siitä, että esiopetuksessa työskentelevä henkilöstö tuntee ja tietää opiskeluhoollon järjestämisen periaatteet. Osana toimipaikan turvallisuussuunnittelua johtaja huolehtii muun muassa henkilöstön ensiapuosaamisesta sekä toimintavalmiudesta kriisitilanteissa.

5.1.3 Opiskeluhuollon moniammatillinen yhteistyö tukea tarvitsevan lapsen osalta

Lapsen saamia oppimisen edellytyksiä tukevia opetusjärjestelyitä, ryhmäkohtaisia tukimuotoja tai lapsikohtaisia tukitoimia voidaan täydentää opiskeluhoitopalveluiden sekä monialaisen asiantuntijaryhmän palveluilla. Monialaisen asiantuntijaryhmän palveluita ovat esimerkiksi moniarviotiimi (Moppi), palvelutiimi, kuntatiimi sekä kuntoutustyöryhmä. Palveluihin voi tehdä konsultaatiopyynnön matalalla kynnyksellä.

Moniarviotiimille voidaan tehdä saate, kun neuvolaikäisellä lapsella on tuen tarvetta usealla kasvun ja kehityksen osa-alueella, tai perheellä on monenlaista tuen tarvetta ja lapsen kasvuympäristössä toteutetut tukitoimet ovat osoittautuneet riittämättömiksi. Kun lapsen tai perheen tilanne vaikuttaa vaativan arviointia, voidaan matalalla kynnyksellä tehdä saate tai konsultaatiopyyntö moniarviotiimi Moppiin.

Esiopetukseen osallistuvalla lapsella, jolla on vaikeuksia oppimisessaan tai osallistumisessaan esiopetukseen on oikeus saada tukea. Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt antavat perustan tuen tarkoituksenmukaiselle toteuttamiselle osana kaikkea esiopetuksen toimintaa. Ensisijaisesti tarjotaan ryhmäkohtaisia tukimuotoja, joita ovat yleinen tukiopeetus, opetuskielen tukiopeetus ja erityisopettajan antama opetus muun opetuksen yhteydessä. Ryhmäkohtaisista tukimuodoista ei tehdä tuen toteuttamista koskevaa suunnitelmaa, eikä tukea koskevaa päätöstä.

Mikäli ryhmäkohtaiset tukimuodot ovat oppilaalle riittämättömiä, tarjotaan lapsikohtaisia tukitoimia. Näitä ovat säännöllinen erityisopettajan antama opetus osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä, tai kokoaikainen erityisopettajan antama opetus pienryhmässä, ja lapsikohtaiset tulkitsemis- ja avustajapalvelut sekä apuvälineet.

Lapsikohtaisen tuen tarpeen arvioinnissa on selvitettävä oppimisen ja esiopetukseen osallistumisen tuen tarve, toteutetut opetusjärjestelyt ja ryhmäkohtaiset tukimuodot sekä mahdollisesti toteutetut lapsikohtaiset tukitoimet.

Tuen tarpeen arvioinnin tekevät opettajat yhteistyössä lapsen ja hänen huoltajansa kanssa. Jos lapsen tuen tarpeen arviointi vaatii monialaista osaamista, osallistuvat tukitoimien tarpeen arviointiin tarvittaessa opettajien lisäksi opiskeluhoitopalvelujen ammattilaiset tai muut asiantuntijat. Moniammatillinen ja monialainen yhteistyö ei ole kuitenkaan edellytys tukea koskevan päätöksen tekemiselle tai tuen toteuttamiselle.

Lapsikohtaisen tuen tarpeen arvioinnin pohjalta on laadittava lapsikohtaisen tuen toteuttamista koskeva suunnitelma. Suunnitelman laativat lapsen opettajat yhteistyössä lapsen ja hänen huoltajansa kanssa. Opetuksen järjestäjän on tehtävä tukea koskeva hallintopäätös lapselle annettavista lapsikohtaisista tukitoimista. Päätöksestä tulee käydä ilmi lapsikohtaiset tukitoimet lapsen tarpeen mukaisesti.

5.1.4 Yhteistyö esiopetuksen ja muiden lasten hyvinvointia tukevien tahojen kanssa

Yhteistyötä lasten hyvinvointia tukevien tahojen, kuten perheneuvolan, lastensuojelun ja erikoissairaanhoidon kanssa tehdään aina perheen niin toivoessa. Lapsen hyvinvoinnin vaarantuessa tehdään kirjallinen Sosiaalihuoltolain (35§) mukainen yhteydenotto Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen sosiaalipalveluihin tai lapsiperheiden sosiaalipalveluihin yhdessä huoltajien kanssa palvelutarpeen arviointia varten. Mikäli lastensuojelun ilmoituskynnys (LsL § 25) ylittyy, tehdään lastensuojeluilmoitus kirjallisesti.

Mikäli lapsi on ohjattu erikoissairaanhoidon palveluiden pariin, tehdään yhteistyötä hoitavan tahon kanssa. Tarvittaessa esiopetuksesta voidaan kirjoittaa erikseen pyydettyä lapsesta tehtyihin havaintoihin perustuva kuvaus hoitavalle taholle ja kutsua hoitava taho lapsen esiopetussuunnitelmakeskusteluun.

5.1.5 Yhteisöllisen ja yksilökohtaisen opiskeluhuollon periaatteista ja toiminnasta tiedottaminen lapsille, huoltajille, henkilöstölle ja yhteistyötahoille

Lapsi siirtyy ensimmäistä kertaa opiskeluhoitopalveluiden piiriin esiopetuksen alkaessa. Tällöin opiskeluhoito voi olla monelle lapselle sekä huoltajalle uusi asia. Siksi esiopetuksen henkilöstön on tärkeää kertoa millä tavoin esiopetuksessa huolehditaan sekä yhteisön että yksittäisten lasten hyvinvoinnista ja terveydestä.

Opiskeluhoitoon liittyvien asioiden tiedottamisesta vastaa esiopetuksen toimipaikan johtaja. Vanhempainiloissa tiedotetaan opiskeluhoitopalveluista. Opiskeluhoitopalveluiden edustajien (terveydenhoitaja, psykologi ja kuraattori) kanssa sovitaan alkusyksystä tulevan lukuvuoden konsultaatiokäytänteistä ja niistä tiedotetaan koko henkilöstöä. Opiskeluhoitopalveluiden edustajat esittäytyvät huoltajille, henkilöstölle sekä lapsille videon avulla ja heidän ajantasaiset yhteystietonsa ovat huoltajien ja henkilöstön saatavilla.

Toimipaikkakohtaisissa yhteisöllisen opiskeluhoitoryhmän kokouksissa käsiteltävät asiat sekä ajankohdat sovitetaan lukuvuosittain ja ne kirjataan opiskeluhoollon vuosikelloon. Vuosikelloon kirjataan myös esiopetuksen opiskeluhoollon toiminnalliset tapahtumat. Kokouksen esityslista jaetaan kokouskutsun yhteydessä sekä annetaan tiedoksi osallistujille. Kokouksesta laaditaan muistio, joka on julkinen ja huoltajien luettavissa.

Ajantasainen ja riittävä tiedottaminen on edellytys opiskeluhoollollisen tuen saavutettavuudelle ja lasten, huoltajien, opiskeluhoitopalveluiden sekä muiden yhteistyötahojen osallisuudelle.

5.2 Perusopetus

5.2.1 Oppilaiden, huoltajien, opetustoimen henkilöstön ja opiskeluhoitopalvelujen osallisuus opetuksen järjestäjän opiskeluhoitosuunnitelman laatimiseen ja yhteisöllisen opiskeluhoollon toteuttamiseen

Perusopetuksessa vanhempainyhdistykset ovat voineet kommentoida opiskeluhoitosuunnitelmaa. Opiskeluhoitopalvelujen esihenkilöstöä on osallistunut kuntakohtaisen opiskeluhoitosuunnitelman laatimiseen.

Koulun yhteisöllisessä opiskeluhoitoryhmässä arvioidaan säännöllisesti koulun yhteisöllisen opiskeluhoollon toteutumista ja tehdään tarvittavat muutokset seuraavaan lukuvuosisuunnitelmaan.

Yhteisöllisen opiskeluhoitoryhmän jäseniä ovat rehtorin/apulaisrehtorin lisäksi koulukuraattori, koulupsykologi, kouluterveydenhoitaja/opiskeluterveydenhoitaja, erityisopettaja ja 7-9-luokilla opinto-ohjaajat ja koulupalmentajat. Lisäksi yhteisölliseen opiskeluhoitoryhmään voidaan kutsua mukaan oppilaiden, huoltajien, opilaitoksen opetus- ja muun henkilökunnan ja yhteistyötahojen edustajia. Erityisesti oppilaiden ja huoltajien mukana olo on tärkeä osa yhteisöllistä opiskeluhoollotyötä.

5.2.2 Koulun opetus- ja muun henkilöstön perehdytys ja osaamisen varmistaminen yhteisöllisessä työssä

Rehtori vastaa siitä, että koko henkilöstö perehdytetään yhteisöllisen opiskeluhoollon toimintatapoihin. Henkilöstön tulee tuntea koulun suunnitelmat (turvallisuussuunnitelma, kiusaamisen vastainen työ, häirinnän ja väkivallan ehkäisy, poissaolo koulusta jne.) ja noudattaa annettuja ohjeita.

5.2.3 Opiskeluhuollon moniammatillinen yhteistyö tukea tarvitsevan oppilaan osalta sekä joustavan perusopetuksen ja sairaalaopetuksen yhteydessä

Kouluissa voi toimia pedagoginen tukitiimi, joka tukee oppimista ja tunnistaa, ehkäisee sekä lieventää oppimisen esteitä. Pedagoginen tukitiimi toimii perusopetuslain alla. Tukitiimi käy läpi vuosittain koulun kaikkien opetusryhmien oppilaiden pedagogisen tuen tarpeen. Tiimi suunnittelee, ohjaa ja seuraa oppilaiden saaman pedagogisen tuen toteutumista. Tukitiimi käsittelee oppilaiden pedagogiset asiakirjat. Tukitiimin kokouksista laaditaan vapaamuotoinen muistio. Tukitiimin kokoonpano ja toiminta määritetään koulun lukuvuosisuunnitelmassa.

Oppilaalla, jolla on vaikeuksia osallistua opetukseen tai suoriutua opinnoistaan, on oikeus saada tukea oppimiseen ja koulunkäyntiin. Oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt antavat perustan tuen tarkoituksenmukaiselle toteuttamiselle osana kaikkea perusopetuksen toimintaa. Ensisijaisesti tarjotaan ryhmäkohtaisia tukimuotoja, joita ovat yleinen tukiopeus, opetuskielen tukiopeus ja erityisopettajan antama opetus muun opetuksen yhteydessä. Ryhmäkohtaisista tukimuodoista ei tehdä tuen toteuttamista koskevaa suunnitelmaa, eikä tukea koskevaa päätöstä.

Mikäli ryhmäkohtaiset tukimuodot ovat oppilaalle riittämättömiä, tarjotaan oppilaskohtaisia tukitoimia. Oppilaskohtaisia tukitoimia ovat erityisopettajan opetus osittain pienryhmässä ja muun opetuksen yhteydessä, erityisopettajan tai erityisluokanopettajan opetus pienryhmässä, erityisluokanopettajan opetus erityisluokassa ja oppilaskohtaiset tulkitsemis- ja avustajapalvelut sekä apuvälineet.

Oppilaskohtaisen tuen tarpeen arvioinnissa tulee selvittää ja kuvata oppilaan oppimisen ja koulunkäynnin tuen tarve, opintojen etenemisen tilanne, käytössä olleet ryhmäkohtaiset tukimuodot sekä ne tukitoimet, jotka parhaiten tukevat oppilaan edun mukaisesti hänen oppimistaan. Tuen tarpeen arvioinnin tekevät oppilaan opettajat yhteistyössä oppilaan ja hänen huoltajansa kanssa. Jos oppilaan tuen tarpeen arviointi vaatii monialaista osaamista, osallistuvat tukitoimien tarpeen arviointiin tarvittaessa opettajien lisäksi opiskeluhoitopalvelujen ammattilaiset tai muut asiantuntijat. Moniammatillinen ja monialainen yhteistyö ei ole kuitenkaan edellytys tukea koskevan päätöksen tekemiselle tai tuen toteuttamiselle.

Oppilaskohtaisen tuen tarpeen arvioinnin pohjalta on laadittava oppilaskohtaisen tuen toteuttamista koskeva suunnitelma. Suunnitelman laativat oppilaan opettajat yhteistyössä oppilaan ja hänen huoltajansa tai kanssa. Opetuksen järjestäjän on tehtävä tukea koskeva hallintopäätös oppilaalle annettavista oppilaskohtaisista tukitoimista. Päätöksestä tulee käydä ilmi oppilaskohtaiset tukitoimet oppilaan tarpeen mukaisesti.

Mikäli oppilaalle tarjotut tukimuodot ja toimet eivät riitä perusopetuksen oppimäärän suorittamiseen, on viimesijaisena keinona mahdollista poiketa perusopetuksen oppiaineen tai aineiden tavoitteista. Suunnitelman laativat oppilasta opettavat opettajat yhteistyössä oppilaan ja hänen huoltajansa kanssa. Opetussuunnitelman oppimäärän sisällöistä tai tavoitteista poikkeaminen on oppilaan oikeuksiin puuttuva toimenpide, ja sen vuoksi on suositeltavaa hyödyntää monialaista yhteistyötä tai mahdollisia lausuntoja oppilaan edun mukaisesti toimintatavasta.

Yhteistyö joustavan perusopetuksen yhteydessä

Joustavaan perusopetukseen valitaan oppilaat, oppilaan ja huoltajan yhteisen hakemuksen ja oppilaan haastattelun perusteella. Oppilaan koulunkäynnin tilanne kartoitetaan haettaessa. Oppilasta opettavat opettajat laativat tarvittaessa pedagogisen asiakirjan. Opettajien on mahdollista pyytää konsultaatiota oppilaan asioissa kootun asiantuntijaryhmän muilta jäseniltä, jotta saadaan kattava kuva oppilaan kokonaistilanteesta. Yhteistyötä oppilaan, huoltajan, opettajan ja mahdollisten tarvittavien opiskeluhoitohenkilöiden kesken toteutetaan oppilaalle laaditun oppimissuunnitelman tai HOJKS:iin kirjattujen toimien mukaisesti. Huoltajan tuki nuorelle on onnistumisen kannalta ensiarvoisen tärkeää. Opettaja toimii tiiviissä yhteistyössä muiden oppilaan koulunkäyntiä tukevien yhteistyötahojen kanssa.

Yhteistyö sairaalaopetuksen yhteydessä

Erikoissairaanhoidossa olevan oppilaan opetus järjestetään ensisijaisesti oppilaan omassa koulussa. Oppilaalle järjestetään opetusta ja tukea hänen terveytensä, pedagogisten erityistarpeidensa ja erikoissairaanhoidon hoitokäytännön ja kuntoutuksellisten toimenpiteiden edellyttämän määrän. Oppilaalla on omassa koulussaan käytössä kaikki oppimisen edellytyksiä tukevat opetusjärjestelyt, ryhmäkohtaiset tukimuodot, oppilaskohtaiset tukitoimet sekä mahdolliset viimesijaiset toimet, kuten oppimäärästä tai opetussuunnitelman tavoitteista poikkeaminen. Opiskeluhuollon palvelut järjestetään lähettävän koulun toimesta.

Mikäli oppilaan kohdalla opetus järjestetään oman koulun sijasta sairaalaopetuksessa, toteutetaan siirtyminen huoltajan, opetuksen järjestäjän, sairaalaopetusyksikön ja erikoissairaanhoidon moniammatillisena yhteistyönä. Sairaalaopetus on erikoissairaanhoidon yhteydessä annettavaa perusopetusta avo- ja osasto-oppilaille. Oppilaan tukitoimien ja opetuksen järjestämiseksi järjestetään sairaalaopetuksen koordinoimana sekä tulo- että paluuvaiheessa verkostopalaveri, johon kootaan tarvittava moniammatillinen asiantuntijaryhmä. Oppilas palaa siihen opetukseen, johon oppilas osallistui ennen siirtymistä sairaalaopetukseen.

5.2.4 Yhteistyö muiden oppilaiden hyvinvointia tukevien tahojen kanssa

Keskeistä koulun ulkopuolisten toimijoiden kanssa toteutettavassa yhteistyössä on varmistaa oppilaan kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin tukeminen. Oppilaalla, huoltajilla ja jokaisella oppilasta tukevalla taholla on selkeä kuva siitä, miten ja kenen kanssa oppilaan asioita edistetään. Toimivan yhteistyön lähtökohtana on oppilaan, perheen ja toimijoiden keskinäinen arvostus. Vuorovaikutus on avointa, kunnioittavaa ja luottamuksellista.

Mikäli oppilasta tuetaan koulun ulkopuolisten toimijoiden taholta (esim. lastensuojelu, erikoissairaanhoido, Ankkuritiimi), yhteistyön ja tiedon jakamisessa on hyvä hyödyntää mm. verkostotapaamisia kokonaistilanteen kartoittamiseksi. Tarkoituksena on koota oppilaan tukemisen kannalta keskeiset toimijat yhteen. Näin voidaan välttää päällekkäiset tukitoimet ja suunnitella oppilaan kannalta tarkoituksenmukaisimmat keinot.

Koulu voi kutsua koulun järjestämiin tilaisuuksiin ulkoisia toimijoita opiskeluhuollon vuosikellon mukaisesti.

5.2.5 Yhteisöllisen ja yksilökohtaisen opiskeluhuollon periaatteista ja toiminnasta tiedottaminen oppilaille, huoltajille, henkilöstölle ja yhteistyötahoille

Yhteisöllisen ja yksilökohtaisen opiskeluhuollon periaatteet kuvataan opetuksen järjestäjän opiskeluhuolto-suunnitelmassa, joka on luettavissa kunnan nettisivuilla.

Lisäksi yhteisöllisen ja yksilökohtaisen opiskeluhuollon periaatteet käsitellään koulukohtaisissa opettajainkokouksissa. Huoltajille tiedotetaan näistä periaatteista ja toiminnasta esimerkiksi infokirjeellä tai vanhempainil- loissa. Opiskeluhuollon henkilökunta kiertää luokissa kertomassa opiskeluhuollon toiminnasta.

5.3 Lukiokoulutus

5.3.1 Opiskelijoiden, huoltajien, opetustoimen henkilöstön ja opiskeluhuoltopalvelujen osallisuus koulutuksen järjestäjän opiskeluhuoltosuunnitelman laatimiseen ja yhteisöllisen opiskeluhuollon toteuttamiseen

Lukion opiskelijalle ja tämän huoltajille annetaan riittävä tieto palveluista ja niitä koskevista käytännöistä.

Opiskelijakunnat ovat saaneet kommentoida lukiota koskevaa osuutta opiskeluhuoltosuunnitelmassa. Opiskelu- huoltopalvelujen esihenkilöstö on osallistunut kuntakohtaisen opiskeluhuoltosuunnitelman laatimiseen.

5.3.2 Lukion opetus- ja muun henkilöstön perehdytys ja osaamisen varmistaminen yhteisöllisessä työssä

Opettajia perehdytetään vuosittain opiskeluhoollon suunnitelmaan, joka jaetaan heille liitteineen sähköisellä alustalla. Suunnitelma on vanhempien ja opiskelijoiden nähtävissä lukion kotisivuilla.

5.3.3 Yhteistyö koulun ulkopuolisten yhteistyötahojen kanssa

Opiskeluhoollon keskeisiä yhteistyökumppaneita ovat nuorisotoimi, LUVN, perhepalvelut ja lastensuojelu, ja oppilaitos tekee tarvittaessa yhteistyötä poliisin tai muiden viranomaisten kanssa. Yhteistyötä ohjaavat oppilaitoksen toimintaohjeet äkillisissä kriiseissä ja uhka- ja vaaratilanteissa.

Lääkärin läheteellä opiskelija voidaan ohjata hoidon tarpeen arviointiin tai jatkotutkimuksiin erikoissairaanhoidon. Muilta paikkakunnilta lukiota käyvien osalta hoitoon ohjausta ja yhteistyötä tehdään tarvittaessa myös nuoren asuinkunnan palveluiden tarjoajien kanssa.

5.3.4 Yhteisöllisen ja yksilökohtaisen opiskeluhoollon periaatteista ja toiminnasta tiedottaminen opiskelijoille, huoltajille, henkilöstölle ja yhteistyötahoille

Yhteisöllisen ja yksilökohtaisen opiskeluhoollon periaatteet kuvataan koulutuksen järjestäjän opiskeluhoollon suunnitelmassa, joka on luettavissa kunnan nettisivuilla. Lisäksi yhteisöllisen ja yksilökohtaisen opiskeluhoollon periaatteet käsitellään koulukohtaisissa opettajainkokouksissa. Huoltajille tiedotetaan näistä periaatteista ja toiminnasta esimerkiksi infokirjeellä tai vanhempainilloissa.

6. Suunnitelma opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä sekä toimenpiteet opiskelijoiden terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi

Lapsella, oppilaalla ja opiskelijalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön, johon kuuluu fyysinen, psyykinen, sosiaalinen ja pedagoginen turvallisuus. Turvallisuuden varmistaminen edellyttää opetuksen ja koulutuksen järjestäjältä suunnitelmallista toimintakulttuurin kehittämistä, yhteistä valmistelua ja yhteisten toimintatapojen luomista esiopetuksen toimipaikkojen, koulujen ja oppilaitosten kanssa. Opetuksen ja koulutuksen järjestäjä perehdyttää henkilöstönsä ja opiskeluhoollon palvelujen ammattilaiset toimintatapoihin erilaisissa ongelmatilanteissa sekä huolehtii tiedottamisesta ja suunnitelmien päivityksestä.

6.1 Esiopetus

Esiopetuksen henkilöstö tunnistaa, millaista on esiopetuksessa esiintyvä väkivalta, kiusaaminen ja häirintä ja on sitoutunut tietoisesti ja suunnitelmallisesti ehkäisemään niiden esiintymistä. Kirkkonummen esiopetuksen opiskeluhoollon suunnitelma lasten suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä on laadittu yhteistyössä moniammatillisesti opiskeluhoollon työntekijöiden, esiopetuksen henkilöstön, lasten ja huoltajien kanssa. Esiopetusikäisille lapsille sekä huoltajille toteutettiin kiusaamiseen liittyvä kysely. Kyselyn vastauksia käytettiin osana kiusaamisen ehkäisyn suunnitelmaa.

Toimipaikkakohtaiset toimenpiteet väkivallan, kiusaamisen ja häirinnän ehkäisemiseksi kirjataan toimipaikkakohtaiseen Pedagogisen johtamisen suunnitelmaan. Tähän suunnitelmaan kuvataan toimipaikkakohtaisesti käytettävät menetelmät ja keinot väkivallan, kiusaamisen ja häirinnän ehkäisemiseksi, niihin puuttumiseksi sekä jälkiseurannan toteuttamiseksi. Suunnitelmaan kirjataan myös seuranta ja arviointi, ja sitä päivitetään

vuosittain. Opetuksen järjestäjällä on vastuu perehdyttää henkilöstönsä ja opiskeluhuoltopalvelujen ammattilaiset toimintatapoihin erilaisissa ongelmatilanteissa sekä huolehtia tiedottamisesta ja suunnitelmien päivityksestä.

Oppilashuollon tehtävänä on edistää lasten hyvinvointia ja osallisuutta sekä ehkäistä ongelmien esiintymistä. Esiopetusryhmät tekevät yhteistyötä oppilashuollon kanssa. Esiopetuksessa voidaan toteuttaa oppilashuollon tuella yhteisöllistä työtä kiusaamisen, häirinnän ja väkivallan ehkäisemiseksi. Oppilashuollon mukaan ottaminen yhteistyöhön on hyvä toteuttaa ennaltaehkäisevästi jo havainnointi vaiheessa, mutta myös väkivallan, kiusaamisen ja häirinnän ongelmatilanteissa sekä jälkiseurannassa.

Olennaista kiusaamisen ennaltaehkäisyssä on tukea lasten vertaissuhteita ja yhteisön hyvinvointia. Esiopetuksen henkilöstön arvomaailma, keskinäinen vuorovaikutus sekä toimiva yhteistyö eri toimijoiden kanssa luovat pohjaa koko yhteisön hyvinvoinnille. Kielenkäytön mallit sekä stereotyyppisten oletusten mukaiset tavat toimia välittyvät lapsille. Esiopetuksen henkilöstö luo moninaisuutta kunnioittavan ilmapiirin ja inklusiivisesti toimivan toimintaympäristön, jossa lapset oppivat, että ihmiset ovat erilaisia mutta samanarvoisia.

”Tunnekasvatuksen avulla, yhteisten sääntöjen luomisella, ryhmäytysleikkien ja yhteishenkeä lisäävien touhujen avulla yhteenkuuluvuuden vahvistusta, aikuinen jakaa leikkiryhmät ja toimintaryhmät, jotka välillä myös vaihtuvat. Puututaan heti, jos nähdään kiusaamiseen viittaavaa toimintaa.” (Huoltaja)

6.1.1. Toimenpiteet väkivallan, kiusaamisen ja häirinnän ehkäisemiseksi

Lasten sosioemotionaalisten taitojen vahvistaminen toimii kiusaamisen, häirinnän ja väkivallan ehkäisykeinona. Nämä taidot ovat taitoja, joita tarvitaan, kun ollaan vuorovaikutuksessa ja toimitaan yhteistyössä toisten ihmisten kanssa. Sosioemotionaalisten taitojen oppimiseen vaikuttaa lapsen oma temperamentti, persoona, lapsen omat varhaiset vuorovaikutuksen kokemukset, ympäristön antama malli sekä lapsen kehitykselliset tekijät.

”Kaikki ovat hyviä omalla tavallaan, vahvistetaan ja kiinnitetään huomiota siihen hyvään joka jokaisessa on. Positiivinen asenne ja ilmapiiri on erittäin tärkeä. Kaikki tarvitsevat kehuja ja kannustusta. Ihan kaikki.” (Huoltaja)

Henkilöstön läsnäolo, empaattinen kohtaaminen sekä positiivinen kannustava tuki ovat tärkeässä roolissa vuorovaikutustilanteissa sekä tukevat sosioemotionaalisten taitojen oppimista. Esiopetuksessa lasten sosioemotionaalisia taitoja voidaan vahvistaa harjoittelemalla lasten kanssa tunne-, empatia-, turva- ja kaveritaitoja. Sosioemotionaalisten taitojen lisäksi kiusaamista, häirintää ja väkivaltaa voidaan vähentää tukemalla lasten itsetunnon kehittymistä ja vahvistamalla lapsen minäkuvaa.

Kaveritaidot ja ryhmäytyminen

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti lapsia ohjataan yksilönä ja ryhmänä ottamaan vastuuta omasta käyttäytymisestään ja siitä, että ryhmässä ei kiusata, syrjitä tai aiheuteta vaaraa toisille.

Olennaista kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän ennaltaehkäisyssä on tukea lasten vertaissuhteita. Lapset matkivat näkemäänsä, testaavat ja keksivät erilaisia tapoja toimia vuorovaikutustilanteissa. Ei-toivottu käyttäytyminen voi alkuun olla sattumanvaraista ja tahatonta. Näiden tilanteiden huomaaminen ja sanoittaminen sekä niihin puuttuminen ovat avainasemassa ehkäisemässä käytöksen muuttumista suunnitelmalliseksi ja tahalliseksi, väkivallaksi, kiusaamiseksi ja häirinnäksi.

Lasten vuorovaikutustaidot kehittyvät, kun he saavat toimia ja harjoitella taitoja vertaistensa kanssa henkilöstön tuella. Lapset opettelevat tunnistamaan sekä ratkaisemaan rakentavasti tilanteita ja erimielisyyksiä. Ristiriitatilanteet ovat oppimisen kannalta tärkeitä tilanteita.

”Puhumalla lapsille päiväkodissa ja kotona kiusaamisesta, miltä se tuntuu toisesta ja miltä itsestä tuntuu jos samalla tavalla kohdeltaisiin. Ryhmissä kiinnittää huomiota lasten vuorovaikutussuhteisiin, myös yli ryhmärajojen. Erilaisuuteen ja moninaisuuteen tutustuminen.” (Huoltaja)

Kannustavan ja turvallisen oppimisympäristön perustana on onnistunut ryhmäytyminen. Ryhmäytymistä edistetään suunnitelmallisesti ja tavoitteellisesti esimerkiksi ryhmäytymisleikkien avulla, laatimalla yhdessä lasten kanssa ryhmän säännöt, lasten kaverisuhteita havainnoimalla ja havaintoja hyödyntämällä pienryhmien ja leikkiporukoiden muodostamisessa. Inklusion periaatteiden mukaisesti jokaisella lapsella on oikeus kuulua ryhmään, tuntea osallisuutta ja kokea olevansa arvokas ja turvassa. Henkilöstön empaattinen, kaikkia kunnioittava läsnäolo ja ohjaus vuorovaikutustilanteissa, leikeissä ja ristiriitojen selvittämisessä on tärkeää. Kaikkia kunnioittava ilmapiiri, hyvän huomaaminen ja sen sanoittaminen tukevat lasten kasvua- ja kehitystä.

Tunne- ja empatiataidot

”...empatia kasvatus on tärkeässä roolissa ja tunnetaidot! Tunnetaitoja ollaan onneksi opeteltukin meidän eskarissa, ja jos vaan mahdollisuutta lisätä niitä niin olisi todella avainasemassa kiusaamisen ehkäisemisessä että lapset saisivat nimen tunteilleen ja oppisivat rakentavia kanavia purkaa niitä...” (Huoltaja)

Tunnetaitojen harjoittelu tukee lasten empatiakyvyn kehittymistä. Esiopetuksessa luodaan lapsille turvallinen tila harjoitella tunteiden säätelyä ja pohditaan yhdessä sopivia tapoja tunteiden näyttämiseen. Myötätunnon harjoittelu sekä oikean ja väärän nimeäminen (moraali ja arvot) tukevat lasten empatiakyvyn kehittymistä. Lasten kanssa opetellaan tunnistamaan ja ratkaisemaan ristiriitoja rakentavasti esimerkiksi Pisarapuuttumisen -mallin avulla. Pisarapuuttumisen -malli on pienten lasten välisen kiusaamisen ja häirinnän ehkäisyyn tarkoitettu menetelmä.

”Niitä vois piirtää, tai kirjottaa, askarrella, leikkii, laulaa tai esittää niitä kiusaamisia. Se auttaa ymmärtämään. Jos vaik pehmot kiusaa toisiaan, ni miten niitten pitäis toimia.” (Lapsi)

Taitojen harjoittelun tukena käytetään ryhmissä esimerkiksi lastenkirjallisuutta ja draamaa. Materiaalina voidaan esimerkiksi hyödyntää Fanni- tai Ympyräiset tunnetaitomateriaalia sekä erilaisia tunnekortteja.

Turvataidot ja kehotunnekasvatus

Henkilöstö vahvistaa tietoisesti lasten turvataitoja arjessa. Turvataitoja harjoittelemalla lapset oppivat kunnioittamaan omaa ja toistensa kehoa sekä ihmisarvoa. Kehotunnekasvatuksen sekä turvataitojen avulla lapset oppivat puolustamaan omia rajojaan ja pitämään huolta itsestään. Turvataitojen avulla lapset saavat valmiuksia suojella itseään väkivallan, häirinnän ja kiusaamisen tilanteissa. Henkilöstö mallintaa lapsille vuorovaikutustilanteita ja toisen kunnioittamista. Lapset oppivat luottamaan itseensä, kun saavat mallin ja harjoitusta siitä, miten voi toimia ikävissä tilanteissa. Esimerkiksi hyvä turvataito lapsella on osata sanoa ”ei” ja tarvittaessa poistua paikalta. Lapsia rohkaistaan kertomaan huolistaan ja peloistaan luotettavalle aikuiselle. Esiopetuksessa tuetaan lasten valmiuksia pyytää ja hankkia apua sekä toimia turvallisesti ja muita kunnioittaen arjen tilanteissa.

”Sanoo stop. Voi lähtee pois. Kertoo aikuiselle. Kertoo sisaruksille tai serkuille. Kertoo kaverille. Mut aina pitää kertoa jollekkin.” (Lapsi)

”Menis puolustaan kaveria ja sanoo että mennään yhdessä kertoon aikuiselle mitä toinen teki. Jos näkee että joku kiusaa voi mennä sanon sille että lopeta.” (Lapsi)

Oppimisympäristö ja kuvatuki

Fyysisen oppimisympäristön suunnittelussa ja muokkaamisessa huomioidaan, että se tukee väkivallan, kiusaamisen ja häirinnän ehkäisemistä. Oppimisympäristössä voi olla näkyvillä ryhmän yhteiset säännöt kuvitettuna, moninaisuutta ilmentävää materiaalia (kirjat, lelut, kuvat) sekä sosioemotionaalisiin taitoihin liittyvää materiaalia (esimerkiksi tunnemittari, tunnekuvia, rentoutumispaikka, kirjoja, kivan kaveruuden kuvia ja tarinoita kaveritaidoista). Kuvatuen hyödyntäminen mahdollistaa lasten osallisuuden vuorovaikutustilanteissa opetuskielen taitotasosta riippumatta.

6.1.2 Toimenpiteet väkivallan, kiusaamisen ja häirinnän esiintyvyyden selvittämiseksi

Kiusaamisen, häirinnän ja väkivallan esiintyvyyttä esiopetuksessa seurataan aktiivisesti koko toimintavuoden ajan. Lapsia havainnoidaan monipuolisesti erilaisissa tilanteissa (leikeissä, siirtymissä, ohjatussa toiminnassa, sisällä ja ulkona).

Henkilöstö luo lapseen luottamuksellisen suhteen ja avoimen keskusteleavan ilmapiirin. Henkilöstö keskustelee lasten kanssa ja lapsilta voidaan kysyä kiusaamisesta ja siihen liittyvistä asioista. Lapsia voidaan haastatella ja havainnoida ja näiden pohjalta voidaan esimerkiksi tehdä sosiogrammi havainnollistamaan lasten kaverisuhteita. Tietoja hyödynnetään toiminnan suunnittelussa.

Huoltajien kanssa keskustellaan väkivallan, kiusaamisen ja häirinnän ehkäisemisen tärkeydestä sekä etsitään yhdessä keinoja suojata lapsia niihin liittyviltä tilanteilta. Yhteisöllisiä asioita voidaan käsitellä yhdessä huoltajien kanssa yhteisöllisen oppilashuollon tapaamisissa tai muissa huoltajille suunnatuissa tapaamisissa.

6.1.3 Toimenpiteet väkivaltaan, kiusaamiseen ja häirintään liittyviin ongelmatilanteisiin puuttumiseksi

”Jutella vähän sen kiusaajan kanssa ja ohjata, että pitää toimia paremmin. Aikuisen pitäis auttaa kiusaajaa ymmärtämään, miltä se kiusaaminen toisesta tuntuu, ni sit se ei tekis sitä. Pitäis opettaa toimimaan paremmin ja olemaan kiva kaveri. Meitä on opetettu paljon ja me ollaan opittu niitä asioita.” (Lapsi)

Laki ohjaa toimintaa

Esiopetuksen työntekijöiden tulee toimia ennaltaehkäisevästi sekä ennakoiden, havainnoiden ja arvioiden tilanteita. Ennaltaehkäisystä huolimatta kiusaamista, häirintää tai väkivaltaa voi esiintyä. Henkilökunnan tulee tunnistaa ja puuttua välittömästi ennalta sovitulla tavoilla kiusaamiseen, häirintään ja väkivaltaan.

Toiminta väkivalta-, kiusaamis-, tai häirintätilanteessa

- Puututaan tilanteeseen sen havaittua ja toimitaan tilanteen vaatimalla tavalla ja vakavuusasteella.
- Annetaan tarvittava ensiapu. (Huomioiden uhri, tekijä ja sivulliset.)
- Huoltajille ilmoitetaan tapahtuneesta ja tarvittaessa asia käsitellään yhdessä huoltajien kanssa.
- Tiedotetaan asiasta päiväkodin johtajaa.

TARVITTAESSA

- Kutsutaan virkavalta paikalle.
- Tilanteesta tehdään vaara- ja uhkatilanneilmoitus sekä rikosilmoitus ja/tai lastensuojeluilmoitus.
- Huolehditaan jälkihoidosta.
 - Ohjataan opiskeluhoollon palveluihin, esimerkiksi keskustelemaan esiopetuksen kuraattorin, psykologin tai neuvolan/ hyvinvointialueen terveydenhoitajan kanssa asiasta. Tarvittaessa lääkärin tutkimus.

Henkilökunnalla on velvollisuus puuttua välittömästi kiusaamiseen, häirintään ja väkivaltaan. Tilanteeseen puututaan kaikkia osapuolia kunnioittavalla tavalla huomioiden uhri ja tekijä sekä tarvittaessa sivulliset. Kiusaamisen, häirinnän tai väkivallan tullessa esille, henkilöstö arvioivat tilanteen ja käsittelevät asiaa lasten kanssa. Asiasta tiedotetaan huoltajia ja tarvittaessa toimitaan asioissa yhteistyössä huoltajien kanssa.

Laki ohjaa päiväkodin henkilöstöä ilmoitusvelvollisuuteen. Päiväkodin johtajalla ja opettajalla on velvoite ilmoittaa tietoonsa tulleesta oppimisympäristössä tai matkalla esiopetukseen tai kotiin tapahtuneesta häirinnästä, kiusaamisesta, syrjinnästä tai väkivallasta niistä epäillyn ja niiden kohteena olevan lapsen huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle. Lisäksi ilmoitusvelvollisuus koskee viranomaisyhteistyötä (sosiaalitoimi ja/tai poliisi).

Perusopetuslaki § 29 momentti 7 (21.8.1998/628)

"Koulun opettajan tai rehtorin tulee ilmoittaa tietoonsa tulleesta oppimisympäristössä tai koulumatkalla tapahtuneesta häirinnästä, kiusaamisesta, syrjinnästä tai väkivallasta niistä epäillyn ja niiden kohteena olevan oppilaan huoltajalle tai muulle lailliselle edustajalle."

Lastensuojelulaki § 25 (13.4.2007/417)

"Jonkin seuraavista tahoista palveluksessa tai luottamustoimessa oleva, vastaavissa tehtävissä toimeksiantosuhteessa tai itsenäisenä ammatinharjoittajana toimiva sekä kaikki terveydenhuollon ammattihenkilöt ovat velvollisia salassapitosäännösten estämättä viipymättä ilmoittamaan hyvinvointialueelle, jos he ovat tehtäväsään saaneet tietää lapsesta, jonka hoidon ja huolenpidon tarve, kehitystä vaarantavat olosuhteet tai oma käyttäytyminen edellyttää mahdollista lastensuojelun tarpeen selvittämistä: (8.7.2022/610)

Henkilöstö voi pyytää apua opiskeluhoolltopalveluista. Toimintatavat ja toimenpiteet tukea tarvitsevan lapsen (kohde ja tekijä) ohjaamiseksi opiskeluhoolltopalveluihin löydät tietoa kappaleesta 3.

Tarvittaessa voidaan pyytää ulkopuolista apua konsultointiin ja tilanteiden käsittelyyn. Apua voidaan pyytää esimerkiksi, terveysasemalta, virkavallalta, poliisilta, sosiaalitoimesta, lastensuojelusta, seurakunnalta. Lisäksi työntekijä voi tarvittaessa pyytää itselleen tukea omasta työterveyshuollosta.

Lasten ja huoltajien toiveita ja näkemyksiä

”Jos kiusaamista esiintyy niin haluaisin tietenkin että kasvattajat ensi kädessä puuttuvat siihen mutta toivon myös että asiasta kerrotaan avoimesti huoltajille.” (Huoltaja)

”Haluan tiedon saman tien, haluaisin, että asiaa käsiteltäisiin sekä esikoulussa että tarpeen mukaan myös kaikkien vanhemmat yhdessä myös mukana, jos tilanteet näin vaativat!

Huoltajat toivat teetetyn kyselyn vastauksissa esille toivovansa, että asioita käsiteltäisiin avoimesti, rehellisesti ja reaaliajassa sekä toivovat yhteistä keskustelua asiaan liittyen. Huoltajat toivat esille myös, että toivovat että asiaa käsiteltäisiin myös lasten kanssa, niin että lapset ovat itse pohtimassa asiaa yhdessä henkilöstön kanssa. Huoltajat toivat esille myös, että toivovat tietoa, jos oma lapsi kiusaa, jotta asiasta voisi keskustella kotona.

6.1.4 Kiusaamiseen, väkivaltaan ja häirintään liittyvän jälkiseurannan edellyttämät käytänteet

Tarvittaessa tukea tarvitseva lapsi (tekijä tai kohde) ohjataan opiskeluhuollon palveluihin. Toimenpiteet tarvittavien tukitoimien järjestämiseksi yksilökohtaisesta opiskeluhuollosta löydät kappaleesta kolme.

Jälkihuolto ja seuranta sovitaan tilannekohtaisesti yksilöllisesti. Tehdään suunnitelma aikataulusta, työnjaosta ja toimintatavasta. Suunnitelma kirjataan lapsen henkilökohtaiseen opiskeluhuoltokertomukseen.

6.1.5 Kriisisuunnitelma

Opetuksen järjestäjän opiskeluhuoltosuunnitelmaan sisältyy kriisisuunnitelma, jossa kuvataan toiminta äkillisissä kriiseissä, uhka- ja vaaratilanteissa. Kirkkonummen varhaiskasvatuksen kriisisuunnitelma, Varhaiskasvatuksen turvallisuuskäsikirja, löytyy varhaiskasvatuksen intrasta.

Väkivallan, kiusaamisen ja häirinnän ehkäisyn suunnitelmassa on käytetty lähteenä.

- Esiopetuksen opetussuunnitelma 2014
- Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet LIITE 4607-2022
- Väestöliitto, pisarapuuttuminen
- THL, Tunne ja turvataitoja lapsille, tunne- ja turvataitokasvatuksen oppimateriaali
- OPH, Lasten sosioemotionaalisten taitojen tukeminen varhaiskasvatuksessa –julkaisu.

6.2 Perusopetus ja lukio

6.2.1 Suunnitelma opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä

Koulutuksen järjestäjän tason suunnitelma opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä on opiskeluhuoltosuunnitelman liitteenä.

Jokaisella oppilaitoksella on tarkemmat yksikkökohtaiset suunnitelmat opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä osana lukuvuosisuunnitelmaa. Yksikkökohtaiset suunnitelmat tarkistetaan ja ajantasaistetaan vuosittain lukuvuosisuunnitelman päivittämisen yhteydessä.

Yksikkökohtaisissa suunnitelmissa tulee olla kuvattuna ainakin:

- Mitä oppilaitoskohtaisia menetelmiä oppilaitos käyttää väkivallan, kiusaamisen ja häirinnän ennaltaehkäisyssä
- Mitä oppilaitoskohtaisia menetelmiä oppilaitos käyttää väkivaltaan, kiusaamiseen ja häirintään puuttumisessa

- Mitä oppilaitoskohtaisia menetelmiä oppilaitos käyttää väkivallan, kiusaamisen ja häirinnän jälkiseurannassa
- Miten opiskelijat ja huoltajat voivat ilmoittaa oppilaitoksessa huomioistaan kiusaamiseen, väkivaltaan ja häirintään liittyen
- Kuinka ennaltaehkäisy ja puuttumisen menetelmistä informoidaan opiskelijoita ja huoltajia (mm. systemaattiseen kiusaamiseen puuttumisen portaat)
- Opettajien ja muun henkilökunnan perehdyttäminen suunnitelmaan opiskelijoiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä
- Oppilaitoksen omat kyselyt / tiedonkeruut väkivallan, kiusaamisen ja häirinnän esiintyvyyden selvittämiseksi.

6.2.2 Kriisisuunnitelma

Tässä suunnitelmassa kuvataan tietoja ja toimenpiteitä koulutuksen järjestäjän tasolla. Kirkkonummen oppilaitoksilla on lisäksi oppilaitoskohtaiset kriisisuunnitelmat, jotka toimivat oppilaitoksen arjen käytännön työvälineenä. Kriisisuunnitelma käydään yhteisesti läpi henkilöstön kanssa lukuvuoden alussa ja tarpeen mukaan lukuvuoden aikana. Uusi henkilöstö perehdytetään kriisisuunnitelman sisältöön. Kriisiryhmä kokoontuu arvioimaan ja päivittämään kriisisuunnitelman lukuvuosittain.

Kriisi on tilanne, jossa aikaisemmat kokemukset ja opitut toimintatavat eivät välttämättä riitä tilanteen ymmärtämiseen ja hallintaan. Kriisityö on fyysisen ja psyykkisen ensiavun antamista. Fyysisen ensiavun tarkoitus on pelastaa henki ja huolehtia lisäävun sekä hoidon saamisesta. Päähuomio on elintoimintojen turvaamisessa. Psyykkinen ensiapu rauhoittaa, lohduttaa ja selvittää asioita onnettomuus- ja vaaratilanteessa ja niiden jälkeen. Se on kokonaisvaltaista huolenpitoa ihmisestä, myös hänen ihmissuhteistaan ja tunne-elämästään.

Kriisit voidaan jaotella kehitys-, elämän- ja traumatisoiviin kriiseihin.

Traumaattisen kriisin synnyttää usein epätavallisen voimakas ja epänormaali tapahtuma, johon liittyy suuri tunnejärkytys ja jota omat voimat eivät riitä kohtaamaan, esimerkiksi läheisen ihmisen äkillinen kuolema, liikenneonnettomuus, tulipalo, luonnonkatastrofi tai ihmissuhteisiin liittyvät muutokset.

Monet oppilaitoksen ulkopuoliset tapahtumat tai onnettomuudet voivat myös vaikuttaa kouluun. Tapahtumat voivat vaihdella oppilaitoksen läheisyydessä tapahtuneesta onnettomuudesta, paikkakuntaa tai koko maata koskevaan poikkeustilanteeseen. Mitä läheisemmästä tapahtumasta on kysymys, sitä nopeammin oppilaitoksen on reagoitava tapahtuneeseen kriisitilanteeseen.

Kriisitilanteiden ehkäisy ja varautuminen

Varautuminen ja kriisien ennaltaehkäisy on tärkeää, koska kriisitilanteissa ihmisen toiminta muuttuu ja kriisin tapahduttua ei ehdi laatia uusia toimintamalleja. Ennakolta suunniteltu toiminta toteutuu todennäköisimmin myös kriisitilanteessa.

Kriisitilanteita pyritään kouluissa ehkäisemään mm. seuraavilla toimilla:

- Koulun aktiivisesti toimiva ja toimintaansa kehittävä kriisiryhmä
- opiskeluhuoltoryhmän yhteistyö ja ohjaus- sekä tukitoimet kuten koulun hyvän opiskeluilmapiiirin tukeminen, opiskelijoiden hyvinvoinnin edistäminen, kodin ja koulun yhteistyön tukeminen ja yhteisöllinen opiskeluhuolto
- oppilaitoksen toimintakulttuuri, jossa turvallisuutta ja yhteisöllisyyttä pyritään parantamaan aktiivisesti

- riskejä arvioidaan ja opiskeluhoitoa kehitetään arvioinnin pohjalta
- henkilöstöä koulutetaan kriisitilanteiden varalta
- selkeät, valvotut ja hyvin tiedostetut säännöt, joista kaikki pitävät kiinni
- koulukiusaamiseen puuttuminen ja asioiden ratkaisukeskeinen käsittely
- määrällisesti ja laadullisesti tehokas oppilaiden valvonta eri tilanteissa ja koko henkilökunnan vastuu kasvatuksesta
- oppilaiden ja koulun henkilökunnan vuorovaikutustaitojen kehittäminen
- vuosittaiset palotarkastukset
- Koulun turvallisuuteen liittyvien suunnitelmien säännöllinen arviointi, päivittäminen ja kehittäminen

Kriisitilanteita varten harjoittelu on tärkeä osa kriisitilanteisiin varautumista ja toimintavalmiuden ylläpitämistä. Kouluissa järjestetään säännöllisesti palo- ja pelastusharjoituksia sekä harjoitellaan mm. sisälle suojautumista.

Toiminta kriisitilanteissa

Kriisitilanteissa noudatetaan Kirkkonummen kunnan kriisisuunnitelmaa sekä toimintakorteissa kuvattuja toimintatapoja.

Yleisohje oppilaitoksessa tapahtuviin kriisitilanteisiin:

- Arvioi tilanne.
- Pelasta – anna ensiapua, jos voit.
- Hälytä 112 tarvittaessa.
- Ilmoita tapahtumasta rehtorille/apulaisrehtorille.
- Varoita ulkopuolisia.
- Estä lisävahingot ja sivullisten oleskelu.
- Poistu tarvittaessa oppilaitoksen läheisyydessä olevalle kokoontumispaikalle tai varakokoontumispaikalle.
- Opasta pelastushenkilöstöä tai poliisia.

Kriisien jälkihoito

Jälkihoidon avulla pyritään auttamaan kouluyhteisöä ja sen yksittäisiä jäseniä toipumaan kriisin tai seurauksista sekä palautumaan mahdollisimman hyvään arkeen. Tapauskohdaisen jälkihoidon suunnittelu käynnistyy välittömästi kriisin jälkeen. Se tulee aloittaa limittäin akuuttivaiheen kriisiavun kanssa.

Koulukohtaiset kriisiryhmät suunnittelevat ja vastaavat kriisien jälkihoidosta yhteistyössä esimerkiksi opiskeluhoitoryhmän, hyvinvointialueen toimijoiden, kunnan kriisiryhmän ja seurakunnan kanssa.

Viestintä kriisitilanteissa

Kriisiviestintä ja siihen liittyvä tiedottaminen on tehostettua viestintää poikkeuksellisessa tilanteessa. Kriisiviestinnässä noudatetaan Kirkkonummen kunnan kriisiviestintäsuunnitelmaa